25

سہ ماہی
سرائیکی
بہاولپور
ہݨ تھی فریدا شاد ول موںجھاں کوں نہ کر یاد ول
جھوکاں تھیسن آباد ول ایہا نیئں نہ وہسی ہک منڑ

جناب فخر زمان چیئرمین اکادمی ادبیات اسلام آباد
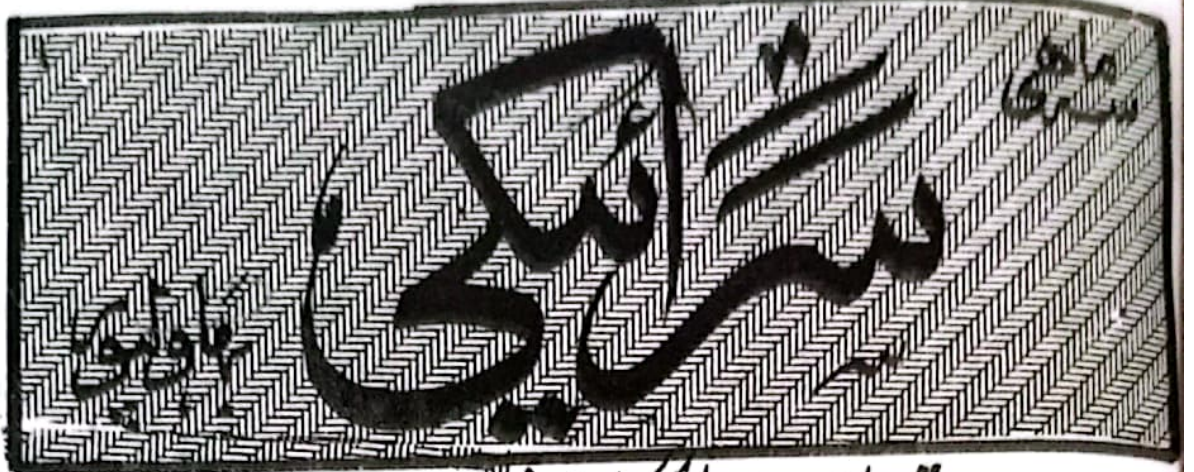
مشاورت

پروفیسر ڈاکٹر اسلم ادیب

ڈاکٹر نصر اللہ خاں ناصر

ادارت

سید دین محمد شاہ

نواز کاوش

محمد سلیم شہزاد

قادر مصطفےٰ خان

سرکولیشن منیجر

اجمل ملک

قیمت فی پرچہ ۱۵ روپے
سالانہ ۶۰ روپے

مقام اشاعت: جھوک سرائیکی بہاولپور

تندیر

سید دین محمد شاہ ایڈیٹر و پبلشر نے جھوک سرائیکی بہاولپور سے شائع کیا

بسم اللہ الرحمن الرحیم

البقرہ The Cow

الذین ینقضون عھداللہ من بعد میثاقہ ویقطعون ما امراللہ بہ ان یوصل و یفسدون فی الارض۔اولئک ھم الخسرون٥ (۲۷)

جیڑھے اللہ نال پکا اقرار کرن دے بعد پھر ویندن اتے جیڑھے کم (رشتہ قرابت) دے جڑے رکھن دا اللہ نے حکم ڈتے اوندی پرواہ نی کریندے ، اتے زمین تے فساد کریندن ، اوہے لوک نقصان چہین ۔

Who break the covenant of Allah after its confirmation and cut asuder what Allah has ordered to be joined, and make mischief in the land, these it is that , are the losers.

نعت

پروفیسر قاسم جلا

ہے ہر نبی دے لب تے بشارت حضورؐ دی
منّی ہے ہر رسول ، رسالت حضورؐ دی

باقی ہے ہر قدم تے اول اللہ دی رضا
کیتی ہے جیئں ہمیش اطاعت حضورؐ دی

رہندا ہے کوئی ڈر تے ستیندے نہ کوئی غم
وسدی ہے روح وِچ جے محبّت حضورؐ دی

بکھدا ہے چندر وانگ نبی سئیں دا ہر عمل،
مینار سوجھلے دا ہے سیرت حضورؐ دی

ڈینہہ رات اے جلال دے ہوٹھاں تے ہے دعا
کرتے خدا نصیب شفاعت حضورؐ دی

ڳالھ مہاڑ

سرائیکی ادب ویلے دے نال پیر ملا تے ٹُردا پئے۔ نثر تے نظم
دیاں معیاری کتاباں اساڈے خواباں دی تعبیر ہن۔ سرائیکی وسیب دے تخلیق کاراں
دیاں تخلیقات کتابی صورت وچ تیزی نال چھپ تے سامݨے آندے پئن جنہاں تے
اساں بجا طور تے مان کر سگدے ہیں۔ اِنہاں کتاباں وچ اساڈا ادب، تاریخ
تے ثقافتی ورثہ محفوظ تھیندا پئے۔ مگر المیہ اِ ہے جو اجکو دور وچ کتاب
پڑھݨ دا رواج ختم تھیندا ویندے۔ خاص طور تے سرائیکی کتاباں چھپݨ
توں بعد قاری تک ہوں گھٹ پہنچیدن۔ اِنہاں کتاباں دی حوصلہ افزائی
نال مختلف اداریاں کوں ترغیب ملسی کہ او مزید کتاباں شائع کرݨ تے
نویاں لکھتاں عام لوکاں تک پہنچ سگن اے اوں صورت وچ ممکن
ہے جو اساں نویاں کتاباں زبان دی محبت دے سانگے پڑھوں تے
ݙوجھیاں کوں دی ایندی ترغیب ݙیوں۔

امید ہے جو اساں ایں فرض کوں سنجاݨ تے وسیب دے
ادب کوں ودھارا ݙیسوں۔

سرائیکی باقاعدگی نال چھپیدا پئے۔ اساڈی کوشش ہے جو ایں
رسالے وچ معیاری تے تحقیقی تحریراں شامل کروں۔ اساڈی منت ہے

جو اساڈے ایں مشن کوں اگوں ودھاوݨ کیتے اساڈے بانہہ بیلی بݨو
اساکوں مشورے ڈیوو۔ تحریراں بھیجو تے رسالے دی حوصلہ افزائی کرو
اساکوں تہاڈے مشوریاں تے تحریراں دا انتظار راہسی۔ ایں دفعہ
دی حاضری تاخیر نال تھیندی پئی ہے۔ ایندے کیتے ساڈی
معذرت قبول کرو۔

تہاڈا

نواز کاوش
مدیر سرائیکی

تکلف برطرف (اُردو)

دین محمد شاہ

ہمارے ایک بہت ہی بے تکلف دوست' شاعر بھی ہیں' ادیب محقق اور صحافی بھی بغیر "وارننگ" آ دھمکے اور بے وقت۔ آپ تو جانتے ہیں کہ بے وقت کی تو راگنی بھی اچھی نہیں لگتی چہ جائیکہ بکھرے بالوں والا درماندہ شخص۔ خیر حسب حال تواضع کی' سر کھپایا۔ پھر ہم میں طے یہ ٹھہرا کہ پریس کلب چلتے ہیں' گپ شپ کا باقی ماندہ حصہ وہیں' چلو چلیں چنانچہ چل کھڑے ہوئے۔

چلتے چلتے جب چڑیا گھر کے قریب سے گذر ہوا تو درماندہ صاحب ایک دم ٹھٹک گئے۔ 'اماں یار' آج چڑیا گھر میں رونق اور شور کچھ زیادہ نہیں؟ یہ اتنے بچے وچے! خوب یاد آیا۔ بھئی آج خواتین کا عالمی دن بھی تو ہے۔ خواتین کا عالمی دن منانے کے لیئے چڑیا گھر سے زیادہ موزوں اور کونسی جگہ ہو سکتی ہے۔ خواتین اور بچے لازم و ملزوم' جبکہ بچے اور جانور بھی لازم و ملزوم جبھی تو کچی جماعت کے قاعدے میں " سین سانپ' ش شیر' ہ سے ہاتھی وغیرہ ہمیشہ سے چل رہا ہے۔

درماندہ صاحب نے فرمایا چلو اندر چلتے ہیں ۔ اللہ اللہ کرو بھائی۔ ہمارا اندر جانا کس وجہ سے؟ جواب ملا کہ اس دن کی مناسبت سے شاید کوئی مواد مل جائے۔ وجہ معقول تھی۔ سو ہم دونوں چڑیا گھر کی سیر کے لیئے اندر چلے گئے۔جھولے' ہاتھی کی سیر' موت کا کنواں' خوردو نوش کے سٹال' رنگ برنگی عجب عجب نظارے ------ پھرایک بہت ہی عجیب نظارہ۔ سرکس والوں نے لیمپ لگایا ہوا تھا ۔ ایک مسخرہ لوگوں کی توجہ مبذول کرانے کے لیئے اپنے مخصوص انداز میں چلا رہا تھا " عجیب الخلقت حسینہ ۔ چہرہ عورت کا' دھڑ مچھلی کا---- آیئے' دیکھیئے پانچ روپے میں ----- شو شروع ہونے والا ہے۔ یہ سنتے ہی درماندہ صاحب پھربدک کھڑے ہوئے۔ اب کیا مزید اندر جانے کا ارادہ ہے؟ہاں یار اس عجیب الخلقت حسینہ ------ میاں صاحب یہ سب چکر بازی ہے یہ تو مجھے معلوم ہے' کوئی بچہ نہیں ہوں۔ پھر بھی چلو ٹکٹ میں لے لیتا ہوں۔

کیوں دس روپے ضائع کرتے ہو ان احمقانہ باتوں میں اور وقت بھی ----- ابھی ہماری تکرار جاری تھی کہ مسخرے نے کہہ دیا کہ حسینہ باتیں بھی کرتی ہے۔ یہ سنتے ہی درماندہ صاحب بچوں کی طرح مچلنے لگے۔ ہم نے چڑ کر کہا آخر آپ کو کیا دلچسپی ہے' کوئی تازہ غزل سنانی ہے؟ درماندہ صاحب نے ہمارے کان کے قریب ہو کر راز دارانہ فرمایا' میں صرف یہ دیکھنا چاہتا ہوں کہ عورت کہاں ختم ہوتی ہے اور مچھلی کہاں سے شروع ہوتی ہے۔ اوہ --- درماندہ صاحب کمپنی والے یہ راز کسی کو نہیں بتاتے۔ آپ کن چکروں میں پڑ گئے ہیں۔ چنانچہ ہم بمشکل آگے بڑھ پائے۔ پھر بھی آپ بڑبڑاتے رہے کہ مقامی انتظامیہ نے خواتین کے عالمی یوم کے موقع پر یہ تماشا دکھانے کی اجازت کیوں دی۔

چڑیا گھر سے نکل کر خیر سے ہم پریس کلب پہنچے۔ ساتھ ہی تو ہے۔ ٹی وی دیکھا۔ درجنوں قسم کے روزنامے' ہفت روزہ الٹ پلٹ کر ڈالے۔ چائے پی۔ کچھ آرام کیا۔ بس اٹھنے ہی والے تھے کہ درماندہ صاحب جیسے اچھل ہی پڑے۔ کیا ہوا میرے یار؟' یہ پڑھا آپ نے' یہ پڑھا؟ کیا؟ ہم نے اخبار ان سے لے لیا۔ درج تھا۔ وہاڑی میں ایک نوخیز دوشیزہ لڑکا بن گئی۔ ہاں ایسا ہوتا رہتا ہے ہم نے کہا۔ فرمانے لگے ہوتا تو رہتا ہے---- مگر ہم کل چل کر دیکھیں گے' آپ میرے ساتھ کل وہاڑی جا سکتے ہیں؟

کیوں' کس لیئے؟

یار اس لڑکی سے انٹرویو کرتے ہیں۔

لڑکی نہیں' لڑکا۔ اب تو وہ لڑکا ہے۔

ہاں ہاں وہی لڑکا۔ چلو اس سے ملکر دیکھتے ہیں۔ ----- چند سوالات -----

خدا کے بندے ایکشن ری پلے کی گنجائش نہیں۔ اب وہاں کیا رکھا ہے۔ جو کچھ ہونا تھا وہ تو ہو گیا۔ خوبرو تھی' نوخیز تھی' بجا۔ مگر اب ہم آپ کو وہاں جانے کا مشورہ نہیں دیں گے۔

نہیں یار چل کر دیکھتے ہیں۔ آیا-----

پھر وہی چل کر دیکھتے ہیں' وقت تو دیکھو شام ہو گئی ہے۔ اب تو گھر لوٹتے ہیں۔ کل کی کل سوچیں گے ------ اور درماندہ صاحب آپ کو پیچش کی شکائت تھی۔ کیسی ہے آپ کی طبیعت؟ آہ یار' خوب یاد دلایا۔ پیچش کا تو قدرے آرام ہے پرہیز کے طور پر سادہ غذا کھا رہا ہوں۔

سادہ غذا' پرہیز! آج کی آپ کی سادگی اور درماندگی۔ پرہیز ------ یہ کیا پیچش کا منطقی نتیجہ تھا! میاں اپنی صحت کا خیال رکھا کرو۔

صحت کا' اللہ آپ کا بھلا کرے۔ میں تو گھر سے نکلا ہی ڈبل روٹی خریدنے تھا۔ کونسی ڈبل روٹی خریدنی چاہیے؟

پیچش کے مریض کے لیئے کوئی سپیشل ڈبل روٹی تو ایجاد نہیں ہوئی پھر بھی ڈان بریڈ لے لیں۔ اچھی ہے۔ لذت بھی' ذائقہ بھی۔

بھئی' آپ کے پاس کچھ پیسے ہیں؟ میں پیسے گھر بھول آیا ہوں۔

چ! یہ آج شام آپ کے کرتوت خالی جیب کے باوصف تھے!

چھوڑو مذاق' کچھ رقم نکالو۔ بارہ روپے کافی ہیں۔

مزاق آپ کر رہے ہیں یا میں؟

ٹھیک ہے' اماں ہمارے ساتھ رہو گے تو یوں ہی مزے کرو گے۔ لذت بھی ذائقہ بھی۔ اور سب مفتوں فت!

سرائیکی

اپنے وطن کی زبان ہے۔
ایک زندہ زبان، اسے زندہ رہنا
چاہیئے۔ یہ ایک وسیع متمول اور
چاروں صوبوں میں بولی سمجھی جانے
والی علاقائی زبان ہے۔ استدعا ہے
کہ ایم اے (سرائیکی) فارغ التحصیل
نوجوانوں کے لیے لیکچرر شپ کی
آسامیاں پیدا کی جائیں تاکہ ایف اے
بی اے کلاسوں میں سرائیکی (اختیاری)
مضمون کی تدریس ہو سکے۔

کلام فرید (کافی)

پیشکش - سید دین محمد شاہ

سرائیکی

اتھاں میں مٹھڑی جند جان بلب
او تاں خوش وسدا وچ ملک عرب

ہر ویلے یار دی تانگھ لگی
سونجے سینے سک دی سانگ لگی
ڈکھی دلڑی دے ہتھ تانگھ لگی
تھئے مل مل سول سمولے سب

تتی تھی جوگݨ چودھار پھراں
ہند ، سندھ ، پنجاب تے ماڑ پھراں
سونجھ بار تے شہر بازار پھراں
متاں یار ملم کہیں سانگ سبب

اُردو

یہاں میں قسمت کی ماری ہوئی جان بلب ہوں، مر رہی ہوں اور وہ (میرا محبوب) تو ملک عرب میں خوشی سے براجمان ہے خوش بستا ہے۔

ہر وقت محبوب کا انتظار ہے۔ برباد خالی سینے میں انتظار کا نیزہ (برچھا) لگا ہوا ہے۔ دکھی دل کو یہی ڈھارس لگی ہوئی ہے کہ اس میں تمام درد و الم اکٹھے ہو گئے ہیں۔

میں سوختہ جگر جوگن بن کر (محبوب کی تلاش میں) ہر طرف پھرتی ہوں۔ کبھی ہندوستان، کبھی سندھ، کبھی پنجاب اور مارواڑ میں پھرتی ہوں۔ کبھی شہر کے بازاروں میں کبھی ویرانوں اور صحراوں میں اس لیئے پھرتی ہوں کہ شاید کسی جگہ اور کسی حیلہ سے دوست مل جائے۔

جیں ݙینہہ دا نیہہ دے شینہہ پھٹیا
لڳی نیش ݙکھاندی عیش گھٹیا
سب جوبن جوش خروش ٹھٹھیا
سکھ سڑ ڳئے مر ڳئی طرح طرب

جس دن سے مجھے عشق کے شیر نے زخمی کیا ہے اور دکھ درد کے ناخن نیش مارے ہیں اسی دن سے عیش عشرت گھٹ گئے جوانی کا جوش خروش دور ہو گئے ہیں سکھ چین (کا درخت) جل گیا اور مسرت و خوشی کی زندگی کو موت آگئی

توڑے دھکڑے دھوڑے کھاندی ہاں
تیڈے نام توں مفت وکاندڑی ہاں
تیڈی باندیاں دی میں باندڑی ہاں
ہے در دیاں کتیاں نال ادب

اگر چہ تیری محبت کی راہ میں دھکے کھا رہی ہوں۔ مگر تیرے نام پر مفت بکی ہوئی ہوں۔ تیرے کنیزوں کی کنیز ہوں۔ بلکہ تیرے دروازے کے کتوں کا بھی ادب کرتی ہوں۔

واہ سوہݨاں ڈھولن یار سڄݨ
واہ سانول ہوت حجاز وطن
آ ݙیکھ فرید دا بیت حزن
ہم روز ازل دی تانگھ طلب

سبحان اللہ اے محبوب حسین پیارا خیرخواہ ملیح عربی، حجازی ذرا اپنے فرید کا بیت الحزن آ کر ملاحظہ کر۔ اسے تو ازل سے تیری طلب اور انتظار ہے
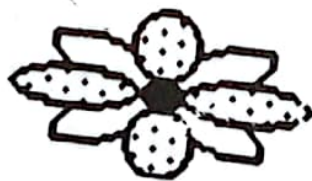
سچّے گن

علاّمہ اللہ بخش قادری

حال گھندے سے تاں آنے بھرا کنوں اِکری پھکری غازری وِ ہائی پچھدے سے زرد رنگڑی مال ڈانڈھا، دُکان ویوان، گھوڑیاں بھیڑیاں، ہیلی بانہنے، اہلؔ پڑھ دہ در تے خیر شاں خیر وَلا وَلا بہہ اکھیسوں بی مڑائی خیر؟ اساڈیاں زنانیاں وی حال حوال اپچ رل پہندن، وڈیری پچھی بہسے مہمان دی گالھ کوں ٹک تے جو اَبّا تیںڈے گھر اَمیند ہئی کیا ڈیکھاں بٹیا، خیر خوشی نال ویا ہیںٹھی جا کیناں، کیا جایا ہس اَبّا ڈس ہاں ہتھ پیر لدھے ہے ہنس، مہمان دے موہنوں پسنر دا لفظ نکلدا وَنجے تے ول سارے مُکھ شنخرا ہے مُبارکاں تھیون پیڑھی دودھ پئی اے، بندی نے ناںواں تاں چڑھ گیا۔ اوّا بازیں تے کھوہیں دا مُل کہیں نہیں بھریا۔

ولا اوہ ادھ رات گذر ویسے حال نہ مُکسے، کھیوے مُٹھے ہیٹھن سارے تے کہیں دے موہنوں اے نال نہ نکتا جو اوّا بُڈھڑی بُڈھڑے دا کیا حال اے بھڑہن یا کُڈا ہن ماسہ کُڈا ہیں تولہ ان؟ ماپیو جیڑھے منڈھ ان اُوڈے زکا ہو دے تاں پُچھن وی سہی، جیڑھا مُنڈھ کوں چھوڑتے پاند کوں پکڑیندے او مُنڈھ دا بے اُستاد اے، وَل کو دنالیٔ ڈیکھوا ساڈی جو ہتھ چھوڑتے اِرکاں وَڈے چیندن، ماپیو جیڑھا بھجاجی خُدا ہا مجازی پالک ہا ساڈے اُنہاں کوں وِسار ڈیون، باقی سب کجھ یاد رہے وڈی غفلت اے جیندی معافی کوئی نہیں، وَقضیٰ رَبُّكَ الّا تَعبُدُوا الّا ایّاہُ وَبِالوَالِدَینِ اِحسَاناً۔ اللہ دا ذکر تاں موہرا پچ آیا کھڑے وَلا

خدا دے بعد کہیں دا درجہ اے، یا ایجھے کہیں دا ذکر کریجے تاں، ما پیو دا کریجے۔ جنہاں پال پوس تے جوان کیتا جیکراں او نہ ہوون ہا تاں کاں اِی اکھیں کڈھ تے کھا ونجن ہا۔ ہا سے تاں ہک ہک پل دی غفلت چا کرن ہا تاں کُتا کُتا کھاہ ونجن والے تسے بلائیں کھڑیاں، اساڈی بُوں تانگھے ہا، ما جیکراں آپ اپنی سُکی چا تے اساں پتیں ہوئیں کوں نال کھڑی سمہاوے ہا تاں کہیں پال دی ودّھک نال تھیوے ہا۔ ما آپ ساری رات اکھیں اَپ نال کٹے ہا تاں اساڈی نندر رکڈاں پوری تھیوے ہا۔

(۲) بلپنڑ دی نندر اللہ امان ڈیوے پہاڑ جیڈی رات ہووے تاں وی پُوری نہیں ڈلدی، حکیم دا کتاں لاتے سمہاؤ، بلوتریں وِچ بدھ تے سمہاؤ، پوست دے ڈوڈے کوں کھیر دی رِپّی وِچ مندھ تے چا پلو تاں وی جتے تائیں ما دا پاک سینہ ایں متوم دے نال نہ رَل پوسے چین نال اُوسے ما دی نندر حرام اے، بلیھٹی اے شودی اکھ بال ڈو دیدیکائی کھڑی اے چنگے بھلے بال کوں چھوڑ تے نہیں ویندی تے جیکراں کوسے تپ کنوں شدھ تھیا پیا ہووے تاں اُوں و بلھیے ما دا توکھلا ڈیکھو مرسے ناں بیلسے ڈِنگی ڈوڑی پئی تھیسے، قربان پئی تھیسے، اللہ کنوں امان پئی منگیسے، وڈیریں تے سیانئیں مائیں کنوں ٹوہنے پچھیسے، پیر سور ھیسے بیلھٹی دُعا منگسے، اللہ سیاں دی ندلا ڈتی تاں بلش چا تئیں قادر دے ہتھ ڈور اے، اتھائیں تاں نبی سئیں فرمایا ہا پچھن والے پچھیا ہا، ما دا حق ڈھیر اے پیو دا، تیرے دفعہ پچھدا رہ گیا، حضورؐ ولا ولا اکھیندے رہ گے، ما دا، ما دا، ما دا، چوتھے دفعہ پچھن تے ونج اکھیونے جو ہن پیو دا حق اے واہ انصاف کیتے نیں قربان و نجیجے،

(۳) آؤ ہن پیو دا پورھیا وی ڈیکھو، مٹی تے مزدوری کریندے، نوکری چا چاتے سردے وال لہیرگن اوگھرے مارتے کچہری تے کتے کھڈے سرو پیر ما پ تے چار کوڈ مال اُون مزدر کوں ڈیندن حرام جو کتھا ہیں پوں بیسیں دی شے چا کھاوے، مُنھ کھٹی تے، پیٹ کوں سُبھی، رات کوں چھکا بدھسن چا جو ملیے ہڑیا بدھیس وگ چار کھی اِس گھر پئے تے پال تے گھول تے زوال دے پیہریں تے کمائی چا رکھی اِس بھلا تھیوی غرض سوائی کہ میں نوکر اساڈا

لال سلامت تاں اساں نِتّے مردے! ہبرتے پودے چاتے دیچے، ریڑھی دہا تے وستی دی ہٹی پوڑ پچیتی ہک گاہک آیا تاں دی روزی کھٹّی، ہل وہاوے، پوہ دی رات کوں پانی لاوے، اہڑے گاہ گہا دے جو ستی پودے گھر آتے، اچھّا مِن گدھا پیؤ امیر اے شئیں دا خاونداے، کھیساکھاں روپیہ دیاں ہے نِس، حماتیاں چیل کوں ہڈّمی وڈّے، اینویں چا سمجھو جو تختِ مغلیہ دا مالک اے، بابر بادشاہ تاں اِس پُتر لاغر بیمار اے ہمایوں بادشاہ کھٹڑے تے سُتا پئے حکیم جواب ڈے۔ گِن اُٹھّی پلے پیؤ سَت پھیرے کٹڑے دے چودھار پھریّے شودا تے دُعا منگیئوس، او سونہٹاں اللہ ہا! میں پردیسی بادشاہ ہاں، میڈی مغلیہ نسل کوں ودھائی تاں تیڈ وڈیں ناں، ہمایوں کو جیوا چا میکو آپنے کول سَڈ چا، بابر ٹُر گیا، ہمایوں اُٹھّی بیٹھا، جیڑا ہوں تاں خُدا دے نبیؐ دا فرمان ہئے جو خُدا دی کاوڑ، پیؤ دی کاوڑ اِچ تے خُدا دی رضا پیؤ دی رضا اِچ اے۔!

> آپڑیں ”سرائیکی“ مجلّے دے خریدار بنڑاؤ،
> تاں جو اے پیغام گھر گھر پُجے!
>
> (ادارہ)

ڈاکٹر سلیم ملک دے انشائیے

دلشاد کلانچوی

ادب دیاں نثری اصناف وچوں انشائیہ نگاراں دے انشائیے پڑھن دے بعد ایندی ہیئت یعنی شکل صورت دے متعلق ایویں لگدے جیویں جو ایہ کوئی پھندڑیاں والی کوئی سوہنڑی جہی ٹوپی ہے جیکوں ہر شوقین بال چھک مک تے آپڑیں سر تے فٹ کر گھنے تے خوشی مناوے۔ تے ڈیکھن والیاں کوں وی کھلوا چھوڑے۔ مزے دی گالھ ایہ ہے جو ایں قسم دی ٹوپی کھلی ہووے یا سوڑی، سدھی ہووے یا پھڈی، ہر حالت وچ پاون والا ٹوپی کوں ٹوپی آہدے۔ ہساں کنوں وی اکھویندے۔

نثری ادب دی ایہ صنف بہوں دلبہار ہے بلکہ ساری دی ساری نقش نگار ہے۔ ہر پڑھن والے یا سرن والے کوں تازگی تے کشادگی ملدی ہے بلکہ ایجھے شخص دے دل دریا وچ خوشیاں تے خواہشاں دیاں لہراں وہن تے وگن لگ پوندن۔ اوندے دماغ دے/سونہڑیں باغ دو رنگاں تے خوشبوآں دیاں تاکیاں کھول ویندن، ہانہ فراخ تھی ویندے، اکھیں ٹھر ویندن تے پڑھن والا یا سرن والا کجھ دیر کیسے ہک نویں ترنگ وچ آ ویندے جیویں جو اوں کوں نویں شئے لبھ پئی ہووے۔

ڈاکٹر سلیم ملک سدھا سادہ بندہ ہے۔ ٹیپ ٹاپ تے پھوت پھات کنوں ہک پاسے تھی تے رہندے۔ اوندے اندر ہک چنگے شہری وانگوں علم تے ادب دے خزانے ہن۔ مادری زبان تے قومی زبان اتے ہک غیر ملکی زبان انگریزی دا علم اوندے اندر ہے۔ انشائیے انھاں وی لکھن تے او وی سرائیکی جہی سوہنڑیں تے سوادی زبان وچ لکھن۔ میں انھاں دی انشائیہ نگاری دے متعلق کہیں جا ایہ رائے ڈتی ہئی جو او انشائیے لکھدے کائے نیں انشائیے انھاں توں لکھیج ویندن۔ پر میڈی ایہ رائے اتھائیں مک یا رک نھیں گئی۔ اگوں تے ودھدی تے درھکدی ویندی ہے۔

ڈاکٹر سلیم ملک وستی راجن پور خورد دا جوڑ ہے ایہ ضلع رحیم یار خان دی وستی ہے تے ہک عام وستی جئی ہے۔ کوئی غیر معمولی کائے نیں۔ ایں سمجھو جو سرائیکی علاقے دیاں عام وستیاں وچوں ہک ہے تے اونھائیں وانگیں ہے۔ ماحول، بندے بندیاں دیاں صحبتاں، مجلساں، پرانگے وغیرہ سب کجھ ہکو جیہا ہے تے کئی وستی دا لگدے پر جیہڑے ویلے میں ڈاکٹر سلیم ملک کون ڈیکھداں تے انہان دیاں گالھیں سرواں تاں سمجھداں جو او غلطی نال آپڑیں وستی وچ جمیے بلکہ ایں غلطی دا ازالہ وی کر گھدے کیوں جو او ہن ذہنی تے جسمانی طور تے بہاول پور دا تھی چکے۔ ہک شہری بن چکے۔

وڈی گالھ ایہ ہے جو ڈاکٹر سلیم ملک اپڑیں ابتدائی عمر وچ وستی وچ چھڑا ریہا وی نئیں بلکہ وستی دا بنڑ تے رہے۔ اکھیں پٹ تے رہے تے کن کھول کے رہے۔ وستی دیاں ساریاں شئیں، ساریں گالھیں تے ساریاں بندیاں کوں آپڑیں دماغ دے کمپیوٹر وچ INPUT کریندا رہے یعنی بیلیندا رہے۔

ایہ ہک وڈا المیہ ہووے ہا جیکر ڈاکٹر سلیم ملک ایہ سب کجھ آپڑیں دماغ دے کمپیوٹر وچ سانبھی رکھے ہا۔ تے اساکوں آپڑیں عنایتاں کنوں محروم رکھے ہا۔ ایہ اساڈے اتے انھاں دی وڈی مہربانی تے کرم نوازی ہے جو انھاں انھاں ساریاں شئیں تے گالھیں کوں انھاں دیاں لذتاں سمیت، تے ساریاں بندیاں کوں مع انھاں دیکرداراں دے آپڑیں دماغ دے کمپیوٹر وچوں کڈھ تے، تے چھپوا تے اساڈے سامنڑیں گھن آئے۔ نہ تاں انھاں دی کتاب نظر آوے ہا تے نہ انھاں دے دماغ دا کمپیوٹر اساڈے ہتھ آوے ہا۔ ہن تاں بس کتاب کھولو انھاں دیاں مزے مزے دیاں انشائی گالھیں پڑھو۔

ڈاکٹر سلیم ملک دی ایہ ہک وڈی خوبی ہے جو انھاں وستی تے وستی دے وسیب دا گہرا مطالعہ کیتی رکھے تے اتھوں دی ثقافت کوں غور نال ڈٹھے تے ذہن وچ رکھی رکھیے بلکہ اوکوں محفوظ کرن تے ہمیشہ زندہ رکھن دی کوشش وی کیتی ہے۔

انھاں وسیب دی ہک ہک گالھ کوں نک سک کون سانبھے تے ول ہک نویں ڈھنگ نال تے نویں رنگ وچ یعنی انشائی انداز وچ تحریر وچ گھن آئے۔

انھاں خود وستی دے لوکاں کوں شعور وی ڈتے۔ انھاں وچ جزبات وی پیدا کیتن تے انھاں کوں جگایا وی ہے۔ انھاں خود آپڑیں انشائیان دی کتاب "جھلار دے مہاگ وچ انھاں گالھیں دا بہوں مختصر پر مکمل تے جامع حوالہ وی ڈتے کجھ سطراں ملاحظہ ہوون۔

"میڈا جھاں دا لگے میں ایں تل دے ڈکھ سکھ ونڈیم۔ انھاں دی حیاتی دے قصے ھیکم تے سرائیکی وں وسیب کوں اھیکا کیم"

مہانداری اساڈے وسیب دا ہک خاصہ ہے۔ ایندے وچ اساڈا خلوص وی ہے۔ سک حب دا اظہار وی ہے تے سکوت دا رنگ وی نظردے بلکہ اساڈیاں رسماں ریتاں وچ وی ایکوں گھرایا ویندے۔ بہر حال مہانداری دا ہک ادھ نقشہ ایہ وی ڈیکھو۔

"مہمان اساڈے گھر لنگھ آندن تے انھاں دا کئی کئی ڈیہاڑے اسیڈے گھر کنوں ونجن توں روح نہیں تھیندا۔ تے ہیں سانگوں اسیڈا گھر وچ بہن کوں دل نہیں کریندا۔ سیانڑے اہدن ہک ڈینہ مہمان ڈو ڈینہ مہمان ترجھے ڈینہ بائی ایمان پر اسان کنے پندرھاں ڈینہ توں گھٹ انھاں دی مونجھ نہیں مکدی۔ کلھے نہ آسن ذال مڑس دی سکھڑں نہ ٹرسن بالیں دا للھڑنال لئی آسن۔"

آپڑیں مہمان دی حب سک دی گالھ ڈاکٹر سلیم ملک ایہ موکیندن۔

"اساں سوچے ہیں سال بالیں دیاں چھٹیاں تساں کنے گذار آوں۔ بال کٹھے کھیڈسن تاں ہک بئے دے سوھیں تھی ویسن۔ زنانیاں رل مل رہسن تے خوش پیاں تھیسن تے آپاں وت پرانڑیاں بندیاں پیسوں۔ چھل دا حال بہہ ونڈیسوں"

وٹے سٹے دی شادی اساڈے وسیب وچ عام ہے۔ بلکہ رواج بن گیا ہے۔ دھی دا وٹہ دھی والے ضرور گھن تے رہندن۔ ایجھی ہک مثال ڈاکٹر سلیم دی زبانی سن گھنسو۔ دھی دا وٹہ ڈیون والا آپڑیں معاملے دی آپ کیویں وکالت کریندے تے کیا فیصلہ کریندے۔

"واہ سئیں واہ! میں دھی جھی کھنڈ کھیر شئے ایویں بھواں سٹاں۔ میں اج آپڑیں وال تلوں ڈے بہاں کل کوں کوئی اچ جھک تھی پووے تام میڈے ہتھ کیہے پے ہوون نہ سئیں نہ! میں وٹہ ضرور گھنساں۔ برادری اکھیا اچھا جوان توں گھن وٹہ۔ پر ایہ ڈس کینہ واسطے گھنسیں؟ تیڈا نہ پتر نہ۔ بھریجا تیڈے گھر تاں کوئی نر بلکھی کوئے نئیں۔ ایہہ ڈتے (دھی والے) گال مکا چھوڑی۔ میں آپ پرنیداں! آخر پرنالا اتھائیں آ لگیا۔ کروڑ دی منڈھی ایہہ ڈتہ' گڈیاں کھیڈدی چھوکری نال (وٹے دی) شادی کرتے اوکوں گھر گھن آیا۔ کنوار اوندیں دھیریں کنوں وی چھوٹی ہئی پر کیا کریجے وٹے دا جو ہا ایویں تاں بنڑنا ہے۔"

اساڈے وسیب دا اکھان ہے جو ہک بھاندا نہیں ڈوجہ سوبر آ بھندے۔ ایندی تشریح کریندے ہوئیں ڈاکٹر سلیم ملک کیا خوب آکھیے۔

"دیر سویر آون والے آپڑیاں کمیاں تے کمزوریاں زبان دے زور نال پوریاں کریندن۔ آپڑیں خیر خواہی تے عزیزت داری (سکوت) دے قصیدے پڑھدن تے ایجھے افسانے گھڑیندن جو رات کوں ڈینہ بنڑا چھوڑیندن۔ ایویں لگدے جو انھاں تو ود ھیک جن بیلی تے سینگا سکا اسیڈا بیا کوئی جایا نھیں پر بیلی گالھ حق دی ہے جو ایہ لوگ مل مل تے تاں کپڑے پھاڑ ڈیندن۔ پر نکر دی صلاح نھیں مریندے۔ سیانڑے چ آہدن جو ہک بھاندا نھیں ڈوجھا آ سویر بھندے۔"

ڈاکٹر سلیم ملک آپڑیں وسیب کنوں باہر نھیں ویندا تے معمولی جھی گالھ یا موضوع کوں گھڑ گھڑ تے خوب نبھیندے تے گالھ وچوں گالھ کڈھن دا ہنر ورتیندے۔ غیر ملک وچ ونج تے لوگ روپیہ کما آندن۔ ایں گالھ دا سارا گھن تے کیویں ٹردے۔ اتے انشائیے دی خوشبو کھندید ے۔

"اساے وسیب وچوں پہلے تاں کوئی شخص آپڑیں تھا شہر دھن باہر ویندا وی نہ ہا پر ہن معاملہ بیا تھی گئے۔ روپ پیسے دے لالچ وچ اکثر لوگ باہر ویندے رہندن۔ اتھاں ونج تے کماندن تے کفایت گنجائش نال خرچ کریندن تے بچت کر کے گھر بھیجیندن تے گھر والے اوں رقم نال کیا کریندن' ایکوں انشائیے دے رنگ وچ ذری ڈیکھو۔

"پچھلے ڈینہ ڈیوائے نال عجب تھئے۔ اوندا ننڈھا پتر سعودیہ وچ پیسہ پیا کمیندے۔ کوئی تاں وت ایہ وی اہدے جو او عربیں دی مال ذکوہ وی کھڈی رکھدے۔ تے مسیتیں دے در تے کھڑ تے نمازیں کنوں پندا وی ہے۔ کوڑ سچ اللہ کوں پتہ پر بیلی پیسہ اوں تے مینہ آنگوں پیا وسیندے۔ ہیں چندر دی ڈوجھی کوں پیسیں دی پوری جھلی پیٹھی ہس تے اکھوا تھس "ابا انھاں کوں کتھائیں کم چا لا!"

اتی رقم جھولی وچ پا کے ڈیوایا سوچاں وچ پئے گیا جو کیا کرے۔ فکر کھاندی ویندی ہس جو کتھاوں ایہا پیسیاں والی ھواڑ کچاری وچ کڈھ بیٹھے' ول تا ایہ ڈیوے تے بندہ گھنے۔

ڈاکٹر سلیم ملک کوں صلاحیں ڈیون دی گالھ یاد آندی ھے تاں موقع ہتھ وچوں نئیں ونجن ڈیندا۔ ڈیکھو جو کیویں کیویں صلاحیں دی بہار لاڈیندے تے مزہ آویندے۔ تسان دی سرو۔

"صلاحیں ڈیون دا جو موقع ملیا تان ا۔لڑکھل ویندی ھے ۔کہیں آکھیے پھٹیں دا وپار کر' کہیں آکھے دھوڑ پھاتی دی ہٹی چا کھول' کہیں آکھیے ۔ بھیڈاں رکھ' کہیں آکھے بکریاں پال' کہیں زمین دا پارہ دھارن دی صلاح ڈتی ھے کہیں گھر کوں نواں نکور بنڑاون دی نصیحت کیتی ھے۔ منشی نور مند شہر وچ پلاٹ گھن گھن دا مشورہ ڈتے۔ ماسٹر حمید پرائز بانڈ گھن دی صلاح ڈتی ئے۔ پر مولوی صاحب نے چھنڈک ڈتے جو ایہ شرع

شریعت دے خلاف ھے۔ مامے گانور نے دھی دے ڈاج واسطے پہلے گھراں بنڑاون تے زور ڈتے تے آکھیں گالھ نہ تھی۔ سونے کوں ڈیکھوں ڈینہہ بھا لگدی ویندی ھے ہن موقع ای کوئی عمل بدھ چا" اللہ ڈیوایا صلاحیں دے ایں جھڑ وچ ویڑا تھیا ودا ہووے تے کوئی ڈگ نہ بھیس جو کیھڑے کم وچ ہتھ پاوے تے کہیں ذات سڈاوے۔ آخر ایہ راند ایں کل جو اوہا رقم اوندے ماسٹر لباس لا تے گھن گھدی ایں ایہ ڈیوائے کوں صلاحیں ڈیون آلیں دے ڈیوے آ وسمن۔" سرائیکی وسیب وچ بہوں قسم دے ہنراں رواج پاتا ہوئے ادبی پاسے وی اساڈا وسیب ھک آپڑیں دھج وچ رکھیندے۔ ایں سلسلے وچ ڈاکٹر سلیم ملک شاعری دے ہنر دے حوالے نال اج دے شاعراں دے متعلق وی خوب گالھ کریندے تے انوکھا اسلوب وی اختیار کریندے ذرا ملاحظہ ہووے۔

"اونویں تا یار لوکیں ہر کم کوں سوکھا بنڑا گھدے اونکوں نبیڑن دے سو رستے کڈھ گھدے نے پر جیہڑا سلوک شاعری نال کیسے نے او اصلوں وکھرا ھے۔ اج کل تاں جیں کوں ڈیکھو اوہو شاعر بنڑیا ودے۔ اج کل دے شاعر قافیں دے اگوں ہتھ چا بدھیندن' ردیفیں کوں بیٹھکیاں مرویندن' لفظیں کوں قطار وچ کھڑا کر ڈیندن تے بحریں دیاں کنوڑیاں چا چڑھ ویندن۔ نہ کوئی خیال' نہ کوئی مضمون' نہ زبان نہ بیان 'نہ اثر' نہ تاثیر' نہ موسیقی' نہ چاشنی' نہ سوز' نہ گداز' تے انھاں دی غزل تیار اے۔ ساعت فرماؤ تے آپڑیں سمیں کوں رووو!"

بندہ شوق دا بندہ ھے۔ کہیں نہ کہیں شوق وچ پھاتا ودے ایں گالھ کوں وی ڈاکٹر سلیم ملک آپڑیں نت نویں اسلوب وچ گھن آئن۔

"لوک ہن جو نک اچا رکھن دے شوق کیا کجھ کر ڈکھیندن تے کیا کجھ کر کھڑون۔ سوبھے خان دے پتر دی شادی دا شوق پورا کرن دی گالھ ڈاکٹر سلیم ملک تاں جو کیتی ھے پر ایں شوق دا مل جیہڑا ڈکیا او خود سوبھے خان دے موہنوں چا سنڑو۔" ادا! شادی دا شوق تاں رج رج تے پورا کیسے۔ پر یار لہریں وچ پوچ گیاں۔ ہن اٹھداں تاں اٹھ نہ سگدا۔ بہندا تاں بہ نہ سگدا۔ ایجھے شوق دا کیا مل لوں جہیں وچ قرضیں دی کھکھر پالنی پووے!"

ایہ تاں چھڑا شادی دا شوق ھے ایہ ھک رسمی شئے وی ھئی پر ڈاکٹر سلیم ملک بھاں شوقاں دے ناں دی کتی گنڑا چھوڑن۔ ایہ وی ڈیکھ گھنو۔

"کہیں کوں حقہ پیون دا شوق ھے کہیں کوں ساوی گھوٹن دا۔ کوئی اتھیں ایں وڈاند پہے مچھلا گوڈیں تئیں چٹی ودے۔ تے کوئی رچھ کتیں دی بھڑاند کیسے موبنجھا تھیا ودے۔ کوئی ڈاندیں دی ہانھ کیسے گھلا تھیا ودے تے کوئی نٹیں دے تماشے سانگوں چریا تھیا ودے۔ کوئی کبوتر ودا اڈیندے کوئی بٹ کڑاک بیٹھا سنڑوے۔ شوق دا

کوئی مل کائے نئیں۔"

ڈاکٹر سلیم ملک جتھاں زبان تے اسلوب بیان دے کرشمے آپڑیاں انشائیاں وچ ڈکھائن اتھاں موضوع وچ وی گلکاری کیتی ھے۔ بیا ایہ جو انھاں دے انشائیے زیادہ تر دیہاتی وسیب نال تعلق رکھیندن۔ پر بعض موضوعات زیادہ تر شہری زندگی نال نسبت رکھیندن۔ میں ہھنداں جو انھاں دی وی ھک جھلک ڈیکھ گھدی ونجے۔ ڈاکٹر سلیم ملک فیشن دی ایجاد بارے آپڑاں ھک عجیب جیہا نظریہ رکھیندے ذرا ملاحظہ کرو۔

ایہ فیشن وی بس چالو چیز ھے۔ درزی کوئی کپڑا ڈنگا کٹ لئے، پٹھا سی چھوڑے کتھائیں چیتا لہ ونجس کتھاوں اچلا کر ہے تساں ذرا اعتراض چا کرو کجھ یاد چا ڈیواوو بھلی گالہ چا منواوو۔ حرام جو منے وی سہی ہتھوں بلوچ والی جنگھ اتے رکھیسے۔ آکھسے، تواکوں کیا پتہ؟ اجکل فیشن ایہو پیا چلدے۔ رنگ برنگی ٹھگڑیاں کوں گنڈھیں چا ڈیندے تے نکی کیہے فراک سی گھندے ول اہدے ایہ فیشن ہے ۔ فیشن نال تاں مل مہانگ دا چولی دامن دا سانگا ھے۔ مل مہانگ شئیں دے نرخان دا اسمان نال گالھیں کرن کوں اکھیندن۔ امیر تے غریب ڈوہائیں قسم دے لوکاں نال ایہ آپڑاں اثر ڈیکھیندے۔ پر شہریاں کوں ڈینہہ دے تارے ڈیکھیندے۔ وستیاں والے اکثر آپڑیں ضرورت دیاں شئیں وستی وچ پیدا کر گھندن تے شہری شئیں گھٹ ودھ ورتیندن۔ ول وی ڈاکٹر ہوریں دے انشائیے "مل مہانگ" وچوں ھک ٹوٹا ملاحظہ ہووے۔

"ایویں لگدے جو مل مہانگ دے وی ماسم بنڑے ہوندن۔ رمضان شریف دا نیک مہینہ شروع تھیانی تے ہٹی آلے بھراویں مل مہانگ کوں ودھایانی۔ تاں جو ایں بخت بھرے مہینے وچ بے عمیق بخت کما گھن۔ او ایں بھل وچ ودن جو ایں مہینے وچ جیویں لٹ کھوتے اوندی اگوں کوئی پچھ پریت نہ تھیسے۔"

کرائے داری وی ھک شہری ضرورت ھے۔ ایندا واسطہ تاں تقریباً" سو فیصد شہراں دے شہریاں نال رہندے۔ ایں مسئلے دے متعلق ڈاکٹر سلیم ملک کافی ذاتی تجربہ رکھیندے۔ تے اے انھاں دی آپڑیں گزری وہاڑیں دا عکس لگدے۔ بہر حال انھاں کرائے داری دے ھک چھوٹے جئے پہلو تے ایں طرح قلم وہائی ہے۔

"اوڈوں کرائے آلے مکان وچ رہن آلے کوں ڈیکھو تاں اوندی کوئی ریس نھیں۔ او اڈا پکی ہوندے جیہڑا اج ایں دنڑ تے الیکٹران بنڑائی بیٹھے تے فوزیں او ہی لامڑی تے پھکدا بیٹھے۔ اج ایں جگڑی اج ترپڑ وچھائی بیٹھے تے کل او ہئی سالھ وچ پلتھی ماری بیٹھے۔ ایویں جا جا تے ڈیرا لئی رہندے۔ بلی آنگوں ست گھر پھردے۔ نالے بجھے گھیر گھردے۔ او ھک جاتے ٹک تے نہیں بہندا۔"

ووٹر ہک بیا موضوع ھے ھک انشائیے دا۔ اج کل دے جمہوری دور وچ ووٹر شہریں تے وستیاں ڈوہائیں

وچ وکدن پر شہری ووٹر دے مسائل زیادہ ھن۔ کجھ ووٹر آپڑیں ووٹ گھن والے دی ڈھیر کجھ حشری مکا سگدن تے بکیندن۔ بہر حال جوں جوں الیکشن دا تجربہ ووٹریں کوں تھیندا ویندے اوویں اوویں او ہوشیار تھیندا ویندے۔ پر ووٹر تے ووٹ گھن والے دے درمیان ھک نکی جھی گالہ مہاڑ ملاحظہ ہووے۔"ہک واری کہیں امیدوار آپڑیں ووٹر توں پوچھیا' سائیں تساں آپڑاں ووٹ میکوں ڈیسو نا؟ ووٹر ولدی ڈتی' خلق دے زور تے؟ تساں میڈے نال رادھی کیا کھڑو جو میں آپڑاں ووٹ تہیکوں ڈیساں۔ امیدوار سڑیا تے ہکا بکا رہ گیا۔ آکھن لگیا سائیں تساں کمال دی گالہ پئے کریندو۔ تواڈا ماماں سڑک دے ٹھیکے کیتے بھج بھج کھڑا ہا۔ ملدا نہ ھس۔ میں ایکوں ٹھیکہ گھنا ڈتم۔ تواڈا چاچا کھاد دی ایجنسی کیتے نکران مار مار تھک کھڑا ہا۔ ایجنسی منظور نہ تھیندی پئی ھئی میں او ایجنسی منظور کرا ڈتم۔ تواڈے پیو دی پنشن دا کیس اجہا وگڑا ودا ہا جو کئی سالیں توں اوندا سر منھ نہ لبھدا ہا۔ میں او کیس ٹھیک کرا تے پنشن جاری کرائیم۔ تواڈی ذال دی ڈہویں وچ شاہی ڈویژن ئے۔ میں کنھاں دا حق حقوق مار تے اوکوں سکول وچ استانی لوا ڈتم۔ تواڈا وڈا پتر کئیں سالیں توں نکماں پھردا ودا ھا۔ میں اوکوں ڈپلومے وچ داخل کرایم۔ حالی دی اہدو جو میڈے نال رہدی کیا کھڑو۔"

"جھلار" کوں ڈاکٹر سلیم ملک نے ھک استعارے تے طور تے ورتے۔ تے خوب ورتے۔ بھاں گالھیں کنوں علاوہ عورت دا ھک ما دا کردار وی پیش کیتے تے ھک ذال دا کردار وی نبھائے۔ تے ایویں ھک مرد کوں ھک پتر تے ھک پئے دے کرداراں وچ وی ورتے۔ تے استعاریں دے زور تے ورتے۔ اتھاں ڈاکٹر سلیم ملک انشائیے کوں عروج تے پچائے۔ نمونے دیاں کجھ شئیں ملاحظہ کرو۔

"بال پھک پھک تے گوڈی وچوں نکل ویندے تے ما اوکوں وٹھ وٹھ تے ولا ہیلیندے تے اوندے سر دیاں لیکھاں ڈھدی ئے ویندی تے آپڑاں ترلہ دی سرلیندی مے ویندی۔"

"ابا! بھین دی گت نہ چھکی کر شودی دے وال کیا ودسن ۔ بلی دیں مچھیاں نہ پٹیاں کر۔ نلا مریسی۔ ککڑ دے بچے چوچے کوں چا چا تے اصلوں مندھوڑ کر ڈتی۔ شودہ کیا ودے۔ بکری دے کناں کوں کیوں گھنڈ چا ڈیندیں۔ شودی سارا ڈینہ باکدی ھے ودی۔ گودے وچ چدیاں تے غلول کیوں بھری رہندیں؟ کوٹ دی کندھی دے نہ ٹریا کر ڈھے پیوں تاں جنگھ بانہہ کوں کجھ تھی نہ ونجی۔ میں تیکوں کھیڈن توں نئیں جھلیندی پر دھوڑ مٹی وچ نلے بار مار تے گوڑ پٹ نہ بنڑیا کر۔ چلو لک چھپ کھیڈ گھدی کر پر کلھوٹے وچ نہ لکا کر۔ کہیں چاپڑ چا ڈتا تاں ساہ منجھیج ویسی۔"

ھک بئی جا بڈھڑی ذال تے پے اگوں آپڑین جھلار ایں وہیندی ھے۔

''سونھارے دا پیو آ۔ ہن اکھ کھول۔ میں پھدی آن توں ودا گھیڑے خیالاں اچ ایں بالڑی کوں کے تیئں بلا سگدوں۔ چھوکرے والے ڈینہہ منگدن کھڑن۔ کوئی چھلا مندری اج بنڑیا پیا ہووے ہا۔ تاں ایڈوں تاں بے فکری ہووے ہا۔ سونھارا ڈوجی دفعہ فیل پیا تھیندے۔ جے اگلی واری زور لا تے ڈہویں وچوں نکل وی گیا تاں ول کیہڑا تمندار لگ ویسے۔ بس ڈھیر پڑھ گھدس۔ ہن آپڑیں نال کم اچ لا۔ پچھلے ساون چھت تردی رہی ہئی۔ اوں تے بھوں لیپا ڈیویں ہا۔ ہئی گالھ سرپیں نمبرواردا کراوا ہنڑیں تیڈے اگوں پھیرا ماری ویندے۔''

مکدی گالھ ایہ ھے جو ڈاکٹر سلیم ملک دے انشائیے ھک وکھرا رنگ ڈھنگ رکھیندن۔ بلحاظ موضوعات تے بلحاظ زبان تے بیان۔ بلحاظ شوخی تے تنرک بازی۔ بلحاظ کہانی والے انداز نگارش۔ ھک کنوں ھک ودھدے۔

ڈاکٹر ہوریں انشائیاں کوں انسائیکلوپیڈیا بنڑا چھوڑے۔ بس ذرا کتھائیں کوئی موقع ملیا نئیں انھاں زورلا چھوڑے۔ تے ایں طرح انشائیے کوں انشائیہ بنڑا ڈیکھائے۔''

رَتھ ڈھیمیں ڈھیمیں ٹور

ارشاد تونسوی

کہیں سیانے آکھئے جو کائنات دے گجھے راز ریاضی دے علم نال سمجھ آندن تے ہک سیانے دا گمان ہے، جو اے پوری کائنات موسیقی ہے، ہک سرمدی نغمہ ہے جیڑھا جاری ہے ساڈے صوفیں دے نزدیک وی کائنات ہک Rythm ہے۔ تے ایہ ردم اوں ویلے Disturb تھیندے، جیڑھلے کئی اینائے یا ظلم تھیوے، نے تہاڈے اندر دا ردم وی ڈسٹرب تھیندے نالے ول او تہاکوں کائنات دے پورے نغمے ءچوں باہر کر ڈیندے۔

خواجہ غلام فرید دی شہرتال دے ہکیں اوں وجدانی لمحے ءچ "رتھ ڈھیمیں ڈھیمیں ٹور" والی کافی لکھی ہوسی۔ زندگی گزارن دا آرٹ اتھوں سوہنے لفظیں ءچ کینویں سمجھا ڈتے ونج سگدے جو

میڈا دِسنڑ نرم کمزور دا۔
متاں ونجیں لگیم ٹکور

زندگی دے اے پل صراط ٹپّن وی اتنا مشکل ہے جتنا او اگلی پل صراط۔ اے صرف اوں ویلھے ٹپ سگدے جیڑھلے تساں فطرت دے اپنے ردم ءچ رہو۔ جتھاں ذرا جھٹیں بے احتیاطی تھئی، ذرا جھٹیں اکھ لگی تاں فطرت تہاکوں اوں ردم کنوں باہر جھکا ڈیندی ہے۔ تے جیون رتھ وی اوں ویلے سفر ءچ ٹر سگدی ہے، جیڑھلے اوندے اگوں ڈگ صاف

ہووے تے ڈور ہیں نظر آندا پیا ہووے تے اے سبھ کجھ عملاں باجھ تاں نیئں تھی سگدا۔

؎ رتھ تے ہیندی وڑگ نہ سہندی
ہم طبع کمزور

کافی دے شاعرانہ صفات کوں جے اساں نظر انداز کر ڈیوں تاں وی وڑگ بگن نال تُساں کہیں پرچ کرور دی چیز کوں نہیں بچا سگدے۔

کیا روح دیاں لطافتاں، کئی ڈرگ سہہ سگدئین ؟ کیا Rythm of Life کوں ڈسٹرب کرن نال اُساں ڈلا اُوں جھمر ءِ چ اپنے آپ کوں شامل کر سگدے ہیں ؟

تُہاڈے نال دے جھومری تاں سُر تال دے، سرخوشی دے کہیں اگلے مرحلہ وِچ گئے کھڑن۔ تُساں اُوں چھُٹے ہوئے پاندکوں کتھوں وَل پکڑیسو ؟ ۔ وت تاں کئی جنمیں دا پندھ تُہاکوں وَلا بھوگنا پوسی تے وصال دا لحظہ وت کتنا ڈور تھی ویسی۔ اے نال دہوہوی پار اُتر سگدے، جیڑھا کہیں تار نال جُڑیا کھڑے۔

؎ روز ازل دی پاتم گل وِچ
یرہوں تیڈے دی ڈوڑور

تھوڑا جیہاں ایں کافی دے نال اُساں اَگوں تے ٹُر دے ہیں۔ ایں جیوݨ رتھ وِچ کئی لانگھے آندن، جیڑھے ٹپݨ بالکل اینویں ہِن جینویں شاہ حسین آکھئے۔

؎ ڈیکھو کیڈے ہیں پاڑے پاڑ دی
نہیں لنگھدی تے ٹانگ لتاڑ دی
رتت سُتے شیہاں کوں الانگھݨا

خواجہ فرید دی ایں بھو کنوں گزر دے۔

؎ شالا مولہ سلامت نیواں
راہ وِچ لڑدن چور

راہ دے چور کنوں ڈڈا چو تاں ٹکل ءِ چ موجود رہو،

بلھے شاہ کوں وی تاں ہکل دا چور ڈریندا رہ گئے۔ پر اے ہکل دا چور تاں بیٹھا اپنا نفس ہے، اپنے نفس دا گھوڑا ہے، جیڑھا جیوݨ رتھ وچ جُتا ہوئے۔ خواجہ فرید تاں آہدے۔

سو کھا تیز لغام دا کولا
نہ اوکھا بسر زور

ایہ سارے عمل ہوݨ ہے وصال دی سِک کائنی تے او طلب اے روح کائنات کوں وچھوڑا ہے تے مِلݨ دی کئی بسرزور خواہش کائنی تاں وت جھوک رانجھݨ دی ڈور ہے۔
شاہ حسین کیتے وی تاں او اوکھا ویلا ہا۔

ندیوں پار رانجھݨ دا ٹھانا
کیتا قول ضروری جانا
منتاں کراں ملاح دے نال

تے ملاح وی او تیئں نیئں پچیندا جتنے تائیں مِلݨ دی سِک جے فریدؒ والی نہ ہووے۔

سِک تے طلب مِلݨ دی سینے
روز نواں ہم شورؔ،
پندھ اڑانگے دلڑی تانگھے
جلد پچا نویے توڑ

جے اے سارے ہاتھ مار ہے ہو، تے پندھ اڑانگے ٹپ ہے گئے ہکو تے۔ Rythm of Life
کوں تساں کتھا ہیں ڈسٹرب نہیں کیتا، اوں ازل توں کھڈیندی ٹھمر وچ تال تے سُر کوں باہر نوہے
آئے تاں وت خواجہ فریدؒ دی بشارت تہاڈے واسطے ہے۔

میں تے یار فریدؒ مِٹیسوں
رَل مل شہر بھنبھور،

بہاول پور ڈویژن دے نجی سرائیکی کتب خانے

ساجدہ علوی

بہاول پور شروع توں ہک بہوں وڈا علمی ادبی مرکز رہے۔ اتھوں دیاں درسگاہیں وچ پوری ا
توں علم دے طالب آ کراہیں علم حاصل کریندے رہے۔
محمد بن قاسم دی قیادت وچ جیڑھے اسلامی لشکر ایں خطے وچ آیا تاں چار وڈے علوم و فنون د
ابھرتے سامنڑیں آئے۔ انھاں مراکز وچ منصورہ، محفوظا ڈوں مراکز سندھ وچ تے ڈوں سرائیکی علاقے
تھئے یعنی اچ شریف تے ملتان۔ اچ ہووے تے بھانویں ملتان انھاں ڈوہائیں شہراں وچ عہد قدیم توں علم
دا چرچار ہے۔
اسلامی دور دے ابتدائی حصے وچ یعنی تر بجھی صدی ہجری توں اچ تئیں ملتان دی شہرت پو
اسلام وچ بج گئی ھئی۔ اتھاں وڈے وڈے مسلمان سیاح اچ تے ملتان دے علمی مرکزاں کوں ڈ
آئے۔ انھاں سیاحاں وچ بشاری مقدسی، مسعودی، ابن حوقل، اصطخری، ابن بطوطہ تے البیرونی دے ناں
ھن۔ البیرونی نے اپنی مشہور کتاب "کتاب الہند" اچ دے عظیم شہر وچ تحریر کیتی۔ اتھوں وی اندازہ
جو اوں ویلے ایں علاقے وچ وڈے وڈے علمی مراکز تے کتب خانے موجود ھن۔
اینویں حضرت امیر خسرو کئی سال تک اچ تے ملتان دے علاقیاں وچ رہ کے علم دی ترسیہ
رہے۔ چچ نامے دا مصنف علی بن حامد ابو بکر کوفی عراق توں ٹر تے اچ دے علاقے وچ دیرے آن
طبقات ناصری دا مصنف منہاج سراج ساری زندگی ایں علاقے وچ گذار ڈیندے۔ بہاول پور دا پورا علا
ویلے اچ دی علمی فضا وچ رنگیا ہویا ھا۔ ایں بہاول پور دے چو گوٹھ وڈے وڈے دینی مدارس قائم
جنھاں وچ اوں عہد دیاں ساریاں نادر کتب موجود ہوندیاں ھن۔
حضرت جلال الدین سرخ بخاری، حضرت قبلہ عالم مہاروی سئیں، حضرت جہانیاں جہان گشت

حضرت خواجہ غلام فرید سئیں دے خانوادے دین دے نال نال علم و ادب دی ترویج وچ وی مصروف ھن۔ اچ قدیم تذکریاں وچ انھاں بزرگاں دے علمی خزانیاں تے کتب خانیاں دا تذکرہ ملدے۔ مگر حالات نے ایں دا پلٹا کھادا جو ایہہ کتب خانے محفوظ نہ رہ سگے تے اساں ہک بھوں وڈے علمی ورثے توں پرے تھی گیوں۔ ایں ویلے وی بہاول پور کوں اے امتیاز حاصل ہے جو انھاں وڈے وڈے سرکاری تے نجی کتب خانے ھن۔ سرکاری کتب خانیاں وچ سنٹرل لائبریری بہاول پور، علامہ اقبال میونسپل لائبریری رحیم یار خان، اسلامیہ بہاول پور، صادق ایجرٹن کالج دا کتب خانہ وڈی اہمیت رکھیندے۔ نجی کتب خانے وی ہمیشہ بہاول پور دے علم دوست لوکیں دا ھک بھوں وڈا شوق رہین۔

ایں ویلے سب توں وڈا قدیم نجی کتب خانہ اچ شریف دے گیلانی خاندان دی ملکیت ھے۔ ایں کتب خانے وچ ...یاں قلمی مخطوطے موجود ھن۔ گیلانیہ دے کتب خانے دی باقاعدہ تندیر مرتب کیتی گئی جیڑھی اردو اکیڈمی بہاول پور نے بعد وچ شائع کیتی۔ ایں تندیر توں ایں کتب خانے دی وڈائی تے عظمت دا اندازہ تھیندے۔

بہاول پور دا بیا عظیم الشان کتب خانہ امیران بہاول پور دی ملکیت ھے۔ ایہ سلطانی کتب خانہ صادق گڑھ پیلس وچ موجود ھے۔ ایں کتب خانے دے وچ وی دنیا دیاں بعض نادر تے نایاب کتاباں ملدن۔

ھک بیا عظیم الشان کتب خانہ حضرت غلام فرید سئیں دے فرید محل وچ قائم ھئی۔ چاچڑاں شریف وچ ایہ اپنی نوعیت دا ھک بھوں وڈا کتب خانہ ھئی جیندے وچ خواجہ سئیں دے وصال دے وقت تقریباً ھک لکھ کتاباں موجود ھن لیکن اج ایہ کتب خانہ ختم تھی چکے۔ ایں توں بعد 1925 وچ تحصیل صادق آباد وچ جیلانی سادات مبارک اردو لائبریری دے ناں نال ھک بھوں وڈا کتب خانہ قائم کیتا۔ ایں لائبریری وچ مخطوطات دا ھک وڈا خزانہ وی موجود ھے تے برصغیر دیاں عظیم کتاباں وی ایندا سنگھار ھن۔ ایں ویلے ایہ کتب خانہ سید انیس شاہ جیلانی دے ناں نال ملدے۔

مولانا نیاز فتحپوری، مولانا ماجد دریابادی، علامہ اقبال دے خط تے پچھلے ڈھاکے دے کئی وڈے لکھاریاں دیاں بعض نادر کتاباں ایں کتب خانے دیاں زینت ھن۔ ایندے بعد بہاول پور وچ ھک بیا وڈا کتب خانہ محلہ قانیاں دے مولانا فضل صاحب دا ھئی۔ مولانا صاحب ساری زندگی کتاباں دی گول پھرول وچ مصروف رہے۔ او اپنی حیاتی وچ ھک بھوں وڈا کتب خانہ کٹھا کر چکے ھن پر انھاں دی وفات دے بعد ایہ کتب خانہ میرزا مد حسین دے کتب خانے وچ تبدیل تھی گیا۔ ڈوجھا کتب خانہ جیڑھا اپنی نوعیت دا ھک منفرد کتب خانہ ھے او سیٹھ محمد عبدالرحمن دا سرائیکی کتب خانہ ھے۔ سرائیکی کتابیں دے ذخیرے دے حساب نال ایہ پاکستان دا سب کنیں وڈا کتب خانہ شمار تھیندے۔

مولانا عزیز الرحمن عزیز دے قائم کیتے گئے ایں کتب خانے وچ مجموعی طور تے بارہ ھزار کتاباں موجود ھن تے یقین نال اکھیا ونج سگیندے جو سرائیکی وچ چھپوالیاں تقریباً ساریاں کتاباں ایں کتب خانے دی زینت ھن۔

ایں توں علاوہ پروفیسر دلشاد کلانچوی دی سرائیکی لائبریری' سرائیکی ادبی مجلس' جھوک سرائیکی' مرحوم ضامن علی حسینی دا ذخیرہ کتب' جناب محی الدین شان دا کتابی ذخیرہ' بہاول پور شہر وچ سید شہاب دہلوی مرحوم دا کتب خانہ وی بہوں قیمتی کتاباں دا ذخیرہ رکھیندے۔

پروفیسر معین الدین حسن قریشی دا نجی کتب خانہ' جناب صدیق طاہر دا کتابی ذخیرہ تے ڈاکٹر نصراللہ خان ناصر دا دے کول موجود سرائیکی کتب تے مخطوطات دا ذخیرہ آپنی آپنی جاتے اہمیت رکھیندن۔

ایں توں علاوہ بہاول پور دے تمام وڈے نمائندہ خانداناں دے آپنے کتب خانے وی موجود ھن۔ جیویں مخدوم الملک دا کتب خانہ' میانوالی قریشیاں تے تحصیل لیاقت پور دے قصبے شیدانی شریف وچ کوریجہ خاندان کول وی ہک بہوں وڈا کتب خانہ موجود ھے۔ ایہ نجی کتب خانہ خواجہ طاہر محمود کوریجہ دے علمی ادبی ذوق دا ثبوت ھے۔ ایں کتب خانے وچ جدید علمی ادبی کتب دا بہوں وڈا ذخیرہ ھے ایندے علاوہ بہاول نگر وچ فضل فرید لالیکا ہوراں دا کتب خانہ تے ایندے نال میونسپل لائبریری بہاول نگر وچ کتابیں دا ھک وڈا ذخیرہ موجود ھے۔

چھیکڑ وچ آپنی نوعیت دے ھک بئے اہم کتب خانے دا ذکر کریساں۔ ایہ کتب خانہ مشہور شاعر تے مصنف میاں نور الزماں اوج دی ملکیت ھے۔ ایں کتب خانے وچ بہاولپور دی تاریخ تے ثقافت تے بہاول پور دے متعلق موضوعات تے اردو تے انگریزی کتب دا ھک نایاب ذخیرہ موجود ھے۔

انھاں نجی کتب خانیاں دی تفصیل توں ایہ ظاہر تھیندے جو بہاول پور ڈویژن وچ بہوں وڈے یا بہوں اہم نجی کتب خانے موجود ھن۔ پر اجاں تئیں انھاں کتب خانیاں دی کتابی تندیر تے اشاریہ وغیرہ پوری طرح مرتب نئیں تھئے۔ ضرورت ایں گالھ دی ھے جو کجھ ریسرچ سکالر سامنے آون۔ انھاں نجی کتب خانیاں دیاں ساریاں کتاباں بارے مکمل تفصیلات مرتب کرن تے ایندے نال نال انھاں نجی کتب خانیاں دے وچ موجود مخطوطات تے قدیم کتب کوں صحیح طریقے تے محفوظ کرن دا چارہ وی کیتا ونجے۔

سرائیکی ثقافت

نواز کاوش

سائیں جاوید احسن سرائیکی زبان دے مہاندرے لکھاری ھن۔ انہاں نثر تے نظم وچ آپڑیں سنجان برقرار رکھی ھے۔ سادہ تے تحقیقی نثر وچ انھاں وکھرا اسلوب اختیار کیتے۔ نثر دے ایں پندھ وچ انھاں دی منزل وسیب دی ثقافت دے پھلاں کوں ھک ہار وچ پوتے کتابی شکل وچ پیش کرنا ھے۔ سرائیکی ثقافت سلیمان اکیڈمی ڈیرہ غازی خان توں چھپن والی واحد کتاب ھے جیندے وچ پہلی دفعہ وسیب دے پس منظر کوں جغرافیائی تے تاریخی حوالیاں نال ڈٹھا گئے۔

قدیم آثار، مزارات، عمارتاں، محل تے قلعے سرائیکی وسیب دے تاریخی تسلسل دا بین ثبوت ھن۔ جغرافیائی حالات ایناں شواھد دی صداقت دا اظہار کریندن۔ اساڈا تاریخی ورثہ قدیم مذہبی کتاباں وچ وی ڈٹھا ونج سگدے۔ ایں حوالے نال سرائیکی وسیب ھک مضبوط ثقافت دا گھوارہ بن تے ابھردے۔ ایں وسیب دی ثقافت وچ اساکوں صحرا، پہاڑ، میدان تے دریاواں دا اجرک رنگا میلاپ ملدے جیندے ہر رنگ وچ حیاتی ساہ گھندی، متحرک تے رواں دواں نظر آندی ھے۔ سرائیکی وسیب مالا مال ثقافتی پس منظر دے حوالے نال انفرادیت دا حامل ھے۔ لوک ادب، رسماں، رواج تے میلے ٹھیلے ایں علاقے دی حیاتی دا جیندا جاگدا احساس ھن جیندے وچ تہذیبی تمدن تے ثقافت اساڈا او سرمایہ ھن جیندے تے اساں بجا طور تے فخر کر سگدے ھیں۔

سرائیکی ثقافت کوں جاوید احسن نے بارہ حصیاں وچ تقسیم کیتے۔ پہلے حصے وچ ثقافت دی تعریف اے۔ تحقیق تے مدلل گالھ مہاڑ کیتی گئی اے۔ ڈوجھے ترجھے تے چوتھے حصے وچ قومی ثقافت تے سرائیکی وسیب دے تاریخی پس منظر کوں بیان کیتا گئے۔

پنجویں حصے وچ سرائیکی ثقافت، وسیب، رسماں ریتاں تے محفلاں کوں کٹھا کیتا گئے۔ چھیویں حصے وچ

زبان دی قدامت' ناں' اکھان ستویں حصے وچ لوک ادب تے اٹھویں حصے وچ میلے' عیداں' عرس تے مذہبی تہوار تفصیل نال پیش کیسے گئے ھن۔ ناویں تے ڈاھویں باب وچ لوک کھیڈاں تے دستکاریاں دا ذکر ھے۔
یارہویں تے بارھویں باب وچ لوک سمل' تے لوک قصے کہانیاں' گیت تے موسیقی دی تاریخ ڈسائی گئی ھے۔

کتاب دا دیباچہ ڈاکٹر طاہر تونسوی تے پیش لفظ پروفیسر رشید احمد خان نے لکھیا ھے تے ڈاکٹر مہر عبدالحق دے انگریزی تاثرات وی کتاب وچ شامل کیسے گن۔

270 صفحاں دی ایں کتاب وچ سئیں جاوید احسن نے سرائیکی علاقے دی حیاتی کوں سنگرے پنگرے رنگاں وچ سجا تے پیش ہی نی کیتا بلکہ حقیقی زندگی دے ھک ھک منظر کوں قریب تھی تے خود وی ڈٹھے تے پڑھن والیاں کوں وی ڈکھائے۔ انہاں باریک بینی نال ھک ھک شئے دی جزئیات نگاری کیتی ھے تے ھک ھک شئے دا حقیقت پسندانہ جائزہ گھدے۔ سرائیکی ثقافت پڑھ تے یقین تھیندے جو انہاں شبانہ روز محنت کر تے "وسیب دا منظر" تیار کیسے۔ انہاں سادہ تے پرکشش زبان نال مصوری کیتی ھے تے قصے سناون دے انداز وچ تاریخی پس منظر کوں دلکش چنگیر وچ سجا تے پیش کیسے۔

سندھ نال سرائیکی تہذیب دا گانڈھا' اسلامی تے قومی ثقافت دے رنگ جاوید احسن نے تسلسل نال کتاب وچ پیش کیسے۔ سرائیکی ثقافت' سرائیکی دی پہلی کتاب ھے جیندے وچ ثقافت کوں کٹھا کر تے ثقافتی تاریخ مرتب کیتی گئی اے۔ جیکوں پڑھ تے سرائیکی وسیب کوں زیادہ بہتر انداز وچ سمجھیا ونج سگدے کیوں جو انہاں حیاتی دے سمارے رنگ کٹھے کر کے ایں طرح جوڑن جو کوئی رنگ وی پھیکا نظر نئیں آندا۔ ڈاکٹر طاہر تونسوی آہدن جو سرائیکی ثقافت دا ہر چمن ھک مستند دستاویز بن گئے جیندے وچ سئیں جاوید احسن دی آپڑیں سوچ' فکر' تحقیقی رویہ' گالہ توں گالہ پیدا کرن دا فن تے اپنی گالہ تے رائے کوں منواون دا ہنر وی آ گئے تے اے او خاصیت ھے جیہڑی سرائیکی محققین وچ گھٹ نظر آندی ھے۔ سرائیکی وسیب نہ صرف علمی' ادبی اثاثہ ھے بلکہ جاوید احسن دے نثری سرمائے دا حسن وی ھے۔ جیہڑی جو جاوید احسن دی سنجان تے شناخت ھے۔

اکھ دا عذاب

بتول رحمانی

اندھارے دی گھوگ جھولی وچوں سوجھلا کنڑاواں کنڑاواں چدھار بانبڑے ڈیندا بھنا --- تاں دید وی اکھ جھمک تے اچاک تھئی ۔

جاگدی اکھ دا اج پہلا منظر ایہو نوشتہ دیوار ھا ۔

ہر پاسے لکھیا ھا ---- " اکھ عذاب ہے " --- " اکھ عذاب ہے ---

اکھ جھمکنڑ بھل گئی --

بے ڈیہاڑے لکھیا ھا ----

" میکوں میڈیاں اکھیں کنوں بچاؤ " --

" میکوں میڈیاں اکھیں کنوں بچاؤ " --

ویبلیاں --- ویریاں اکھیں گھن تے اور سارا ڈینہہ ہک بئے توں پوچھدے رہئے --- " اے کتیں لکھے ؟ " " او کون ہے ؟ " " کیا آہدے ؟ "

اگلی سویل کندھیں ول چیکیاں ---

" ساکوں ساڈیاں اکھیں کنوں پناہ ڈیواؤ " --- " ساکوں ساڈیاں اکھیں کنوں پناہ چاہدی اے --!!!

ھن شہر دا وڈیرا --- شہر دا میئر --- ہر کندھ کنیں بچیا --- ہر کندھ نال کن لاتوس ---

" اکھ عذاب ہے --- اکھ کنوں بچاؤ " ---- کیجھی گالھ ھے ---- ؟؟؟

میئر جیڑھا وسیب دا سیانا ھا سوچیں پے گیا۔

یارو! عذاب تاں پانی دا ہوندے --- چھل دا ہوندے --- پانی دا عذاب --- پر کو --- پانی تاں حیاتی ہے --- پانی وجود دی ابتداء ھے --- ول --- ھا -- عذاب ہوائیں ہوندیں ۔! ہوائیں ---- "کو --- کو --- ہوا دی ٹھڈ --- ہوا دی گرمی تاں رنگ لیندی ھے موسم کوں --- کیناں سئیں کیناں --- ہوا لازم ہے --- ہوا لازم ہے --- اچھا --- ول --- سوچیں متھے تے سلنپے وانگو لیکے لیندیاں ٹر دیاں گیساں۔ ہا -- عذاب زمین دی گردش اچ ہے ۔ اوں گبھ لدھی --- ول دلیل الائی --- زمین دی گردش تاں ڈینہہ تے رات دی لک چھپ وی ھے --- بھلا ول -- کیویں --- کیویں بھلا ---

زیچ تھی تے پیر پکڑن --- پر اج دا مسئلہ تاں اکھ دا عذاب ھے ۔ ول مسئلہ مجسم کھڑا ھا۔

ھن نوشتہ دیوار اجتماعی ھا ۔ لہٰذا میئر دی اکھ جھمکن بھل گئی ۔

شہر دا ہک ہک بندہ پیش کیتا گیا ۔ تحریر دا خالق کئی نہ نکلیا ۔ ناں کوئی شرح کریندا ھا ---

ول وی مطالبہ اجتماعی ھا ---

--- ساکوں ساڈیاں اکھیں کنوں پناہ ڈواؤ ---

اگلی فجر ول راہندیاں کندیاں بونگھ ڈیتی

میئر اپنی علمیت ، تدبر دے باوجود --- گنگ دام ھا --- او جانڑدا ھا جو --- کندھ دی تحریر --- الارم ہوندی ھے ۔

کندھ وارننگ ڈیندی ھے ---

اوندے اندروں الا آیا --- بچا --- بچا اپنے شہر کوں --- اپنے لوگاں کوں ---- بچا --- بچا!!!

اوہ --- پر کیویں --- کیویں --- اوں ولا سر ماریا --- سوالیہ نشان چدھار کت وانگن کرلا گھتی ودے ھن ۔

شہر دے سیانیاں سر جوڑے ۔ کئی ڈینہواریں دی بحث دے بعد ہک "تجزیہ" پیش تھیا --- آکھیا گیا ھا ---

آ ہے --- ہوا انسان دی ضرورت ھے --- زندگی ہے --- جے ایندی ٹور مناسب متوازن ہووے تاں --- ناں تاں اے وجود مونڈھا تے مکا ڈیندی ھے --- لہٰذا عذاب تھی گئی --- ول ہے پانی!!--

پانی --- زندگی دی ابتداء ھے - وجود دا نقطہ آغاز --- پانی دا ایہو سچا قطرہ ای ہندے --- بقاء وی
ہی تے اسرار کھدی ھے --- ول --- ول ... ایہو پانی چھل بن تے زندگیاں نگل وی تاں ویندے -
زمین --- زمین تاں زندگی کوں جھولی اچ - بلندی ھے --- کوچھڑ چیندی ھے --- اپنے انگ
انگ وچوں ست، زندگی دے لباں تے بہہ قطرہ قطرے نبیندی ھے - وصف ھے ایندا --- ساڈے
وجود اچ دھرتی ھمکدی ھے --- لیکن جڈاں تئیں ایندی مداری گردش توازن اچ راہوے --- جڈاں
وی چرخی اپچھ تھئی --- بھویں ھنب گئی --- زندگی سراچ کیری گھت تے رنی -
گویا --- توازن اچ بقاء ھے --- تندی اتے افراط نقصان ور --- اصل اچ نہ کوئی فنا ھے تے
نہ بقاء -
ہوا -- مٹی -- پانی دا متناسب ربط بقاء ھے --- ابتداء ھے --- زندگی ھے --- زندگی آمیز ھے
--- حیوان، نباتات، جمادات سب ہی --- مسئلہ اکھ دے عذاب دا ھے --- ؟؟
مجمع جیڑھا ساہ جھنڑ تے سنڑدا پیا ھا --- ہک دم چیکیا --- سنو --- سنو کہ بھوں سوچ وچار دے
بعد اساں ایں نتیجے تے پہنچے ہیے کہ ھن مجمع وی ساہ ول جھنیر تج گئے --- دلاں دی دھڑکن بے ہنگم شور
اچ ڈھل گئی -
اے سب ایں شہر دے لوگ ہن جنہاں ڈو ڈے زمین --- ہوا تے پانی دی شہ رگ تے
ہرکدے ہن - انھاں علم اتے قوت علم دے سامنڑھیں دریاں کوں جرأت نہ ہئی جو منڑھیں کنوں باھر
آوے --- ایندے تاں دھارے اہناندے اشارے منگدے ہن --- ہوا دے اپچھ ہروار کوں راہ
لاون ایں شہر دا ہر جوان --- ہر عورت جان دی ہئی ---
رہی زمین --- تاں ہزار ہتیں دے باوجود انھاں دی اکھ توں ، ولی نہ رہ سگدی - کتھاؤں ایندی
بوٹی پھڑکے - ہک انگل نال ڈیکھ ویندی ہئی اہناندی --- ابجھی حالت اچ بھلا -----
اے ان گھیا کیا باقی ھے ---
کیا تھی ون والا ھے ---
لوگیں دی اکھیں اچ کاوڑ لشکی --- معمولی جھیاں حقیقتاں دا لمبا بیان وقت دا زیان ھے - اصل
نقطہ تاں سنو --- داناں ہکل ڈیتی ---
بئے ول آکھن شروع کیتا --- اے تمہید ہئی سئیں --- اصل نقطہ ہن بیان کریندے ہے ---

دھڑکار ھنب گئے ---اکھیں تھارگیاں ---
کہ اکھ دا عذاب خواب ہن --- جے اکھیں خواب ڈیکھن دیاں ہیلکیاں تھی ونجن تاں عذاب
آندیں ---
کینا ---کینا ---کیناں --- مجمع وچ چلکار پئے گیا ---
خواب تاں زندگی دی بشارت ہوندین ---!
خواب --- اکھ دا سنگھار ہوندین
خواب ---- حرکت دا اشارا ہوندین
کیناں --- خواب زندگی دا سوہڑپ ہوندین ---
خوابیں دے بغیر زندگی دی کوکھ اجڑ ویندی ھے -
ہرگز کیناں سئیں --- اساں خواب کوں عمل دی پہلی پوڑی سمجھدوں --- ساکوں مختے گویڑنہ گھ
اتھا شور اٹھیا کہ اوں کنیں تے ہتھ چارکھے ---- خواب نہ ڈیکھن معزوری ھے --- سنڈھ تھی
ویندی ھے حیاتی ---- تساں ساکوں موت دی راہ لیندے پے وے --- کیوں ---- ؟ نہ --- نہ
کریندے ہیے اساں ہتاڈی ایں ---
سنو --- اوول الایا ---
سنو --- کہ اے محض ابتداء ھئی ---- مونڈھ ھا میڈی گالھ دا ---
بیشک خواب عمل دی ابتداء ھے --- پر ---
پر کیا ---- چینجھ بیا کٹھ الایا ---
او --- اے جو کندھ نے جیڑھے نویں عذاب دا الارم ڈیتے او اوں نے مجمع تے نظر بھنویندے
ہوئے گالھ جاری رکھی - وڈے غور فکر --- بحث تے دلائل دے بعد اساں ایں نتیجے تے پجے ہے

اکھ دا عذاب دراصل اوندے او خواب ہن جیڑھے انفرادی ہن --- محض انفرادی ---جیڑھے

اونہہ --- افراد دا خواب ہی اجتماع دے خواب بندین --- محض لفظاں دے جنگل اچ خال

ہتھ ہیں پیریں کوں زخمائی ودیں ---کجھ انت نی لدھا تیئں ---

حقارت نال ہک پاسوں اکھیا گیا ---

میڈے پیر بے شک زخمائے گین --- پر --- ہتھ خالی کینی --- اوں ول آکھیا ---

یارو --- فردا دا خواب جے بئے دی فنا دا خواب ہوے تاں --- عذاب ہوندے --- ساکوں اپنڑیاں لامحدود قوتاں کوں بلکل اچ سانبھڑاں ہوسی --- اکھ دے خواب کنوں ---- لکاون ضروری ہے --- ناتاں روئے زمین تے ساہ گھنیں والا کوئی نہ ہوسی ---

کائنات دے سارے رازاں کوں بجھ و نجن والے جے فنا تھئے --- تاں --- محض اکھ دے اوں خواب دی وجہ کنوں تھی سن --- جیڑھا اپنی بقاء بے دی فنا اچ ڈیکھدے ---

آؤ! --- آؤ کہ اپنے اپنے خواباں دی ہتذیب کر گھنوں ---- آؤ اپنیاں اپنیاں ---- اپناں پیلیاں پھولوں ----

اونہہ --- پیلیاں پھولوں --- مجمع بڑ بڑ کریندا کھنڈڑ لگ گیا --- او کلہا ---- ونگ ---- ہمیا ہویا اپنی جاتے سک دم ھا ----

کندھاں تے مس گوڑھی تھیندی گئی ---- میئر تے سیانے ---- پیلے پوندے گے ----- آہ کیا اکھ دا عذاب ساڈا مقدر ھے --- ؟؟؟

سرائیکی لوک گیت

سعید احمد

لوک گیت کہیں بولی دا ساریاں کنوں قیمتی تے وڈا خزانہ ہوندے ہن ۔ اول اول
دے وڈے وڈے شاعراں تے عالماں دیاں کتاباں بے شک اوں بولی وچ اپنی خاص
جھار جھلیندیاں ہن پر جو کوئی بہر کنوں آونڑ والا اوں بولی دے الاونڑ والیاں دی
تہذیب تے سچے وسیبے دی تصویر ڈیکھنڑ چاہوے تاں او اوں کوں صرف لوک گیتاں
وچ ملسی ۔ لوک گیت اساڈے دلی جذبیاں دا اظہار بہوں سادہ ، سچی تے جنڑا کی زبان
وچ کریندے ہن ۔ لوک گیتاں وچ نویں زمانے تے ایں دی ہوا تے فیشن دی لگ لویڑ نئیں
ہوندی ۔ تساں ایں کوں شہر وچ وکنڑ والی ماکھی دے مقابلے وچ او ماکھی آکھ سگدے
ہو جیہڑی تساں اپنڑے بندڑے دے کیں گکھر کوں اپنڑے ہتھ نال لہائی ہووے ۔

لوک گیت اُنہاں بہوں پرانڑیاں سادہ گیتاں کوں آدھے ہن جنہاں دے
بنڑاونڑ والیاں دے ناں اساں تئیں نئیں پہنچے ۔ اے کیں بنڑائے ہن یا آکھے ہن
کڈاں آکھے ہن کوئی نئیں جانڑدا میڈے خیال وچ لوک گیت انسان دے جسم کنوں بہوں
تھوڑے ویلے بعد ہی جمے ہوسن ۔ جیہڑے ویلے پہلے آدمی تے اپنڑی پہلی خوشی یا پہلے
ڈکھ وچ کوئی خوشی بھریا درد بھریا الا اپنڑے منہ کنوں کڈھے تے اوندے نال نچا ہے یا
گا دیا ہے ۔ تاں او ساڈا پہلا لوک گیت ہئی ۔ جیویں انسان بولی سکھنڑ تے الاونڑ
پئے گیا اے ۔ اے گیت ودھدے تے کھنڈدے رہن تے ذات سینہ بہ سینہ ٹردے
پرانڑیاں کہانیاں تے لوک داستاناں دے نال نال اساڈیاں ویڑیاں تے جونکاں
نئیں پہنچدے تے پھلدے پھلدے رہن ۔ گھراں ، کھواں ، چونکاں تے چوپالاں وچ
(عام زنالیں تے جنڑے عام طور تے تے ڈھاڈی ، مراثی تے) پیشہ ور گاونڑ والے خاص
طور تے اے لوک گیت گاندے رہن ۔ نال نال اے لوک گیت گھندے تے ودھدے

دی رہن ۔ کوئی گیت یا کیں گیت دا کوئی بند ہک ڈو پیڑھیاں تئیں کیں نئیں گایا تاں او لوکاں کوں بھُل گیا اے تے ختم تھی گیا اے ۔ کیں نے کوئی نواں گاونڑ یا گیت بنڑا ئے چا یا کیں پرانڑے گاونڑ وِچ ہک نواں بند یا ڈوہڑا ڈدھا چھوڑا ہس ۔ کتھئیں لفظ بدلدے رہے ۔ کتھئیں ہک بولی دے بئی بولی دے اثر ہیٹھ نویں لفظ ، نویاں بحراں ، نویں گھنڈ شامل تھی گئے ہِن ۔ بولی دی تاں ہک درخت وانگوں ہوندی اے جیں تے ہر سال نویں پترے آندے ہِن تے پرانڑے ڈھے ویندے ہِن تے اے لوک گیتاں تے وی تھیندا رہا ہے ۔

اساڈی اپنڑی بولی دا لوک گاونڑاں یا لوک گیتاں دا خزانہ ہک وڈے تے گھاٹے جنگل کنوں گھٹ نئیں ۔ سندھ دے اتلے تے بلوچستان دے ہیٹھلے ضلعیاں کنوں شروع تھی کے سارا بہاولپور ، ملتان ، ڈیرہ غازیخان ، ڈیرہ اسماعیل خان ، سرگودھا ڈویژن تے اُتوں پوٹھوار دیاں حداں تئیں دے وسیع علاقے وِچ بولیجنڑ والی بولی دے لوک گیتاں دے خزانے دا اندازہ لاونڑ کوئی سوکھی گال نئیں تے ایں خزانے وِچ ایویں تھیوے پئے ہِن جیڑے شاعری دے کہیں دی تاج وِچ وڈے فخر نال لائے ونج سگدے ہِن ۔

سرائیکی لوک گاونڑاں دیاں بہوں ساریاں ونڈاں ہِن ۔ لولی بالاں دے کھیڈنڑ دے گاونڑ ۔ جنگل یا چنجیگل دے گیت ۔ لباس تے زیوراں دے گیت فصلاں دے گیت ۔ پیلوں چنڑنڑ دے گیت ۔ جگرا تے ۔ ڈوہڑے ۔ سہرے ۔ گانے بنڑے ۔ جھمر ۔ ڈھولا ۔ ماہیا ۔ بگڑو ۔ بالو ۔ چھلے ۔ اِنہاں کوں گاونڑ دے خاص موقعے تاں شادیاں دیاں فصل ۔ آگے تے میلے ہِن پر انہاں دے نال نال بال تے چھوریں کھیڈ دے ویلے گھبر و چونکاں تے ، زمیناں تے ، تے ماواں بھینڑیں بال کوں سمیندے ویلے تے مٹی رڑکرے ویلے بڑے شوق نال گاندے ہِن تے چھوریں رُل ہا ہوں تاں اپنا تے بلانڑیاں سہیلیاں دا دل اُنہاں گاونڑاں نال پرچیندیاں ہِن ۔

شالا جگ تے جیویں ساکوں مِلیں کِھلدا
نئیں پتہ لگدا سوہنڑا تیڈی دِل دا ،
شالا جگ تے جیویں ساکوں ملیں کِھلدا

تیڈے کھوتے آئی آں کوئی ساول ڈسدی
جتھاں ڈِلہیں اُڑیاں اُتھاں کاوڑ کس دی
شالا جگ تے جیویں
تیڈے کھوتے آئی آں توڈے پلا ڈے
شخناں دا کوڑا چھلڑے ولا ڈے
شالا جگ تے جیویں
تیڈے کھوتے آئی آں لگ پئی ہم گادھی
لکھی سب تے ڈاڈھی
شالا جگ تے جیویں

ہک بیا مشہور لوک گاونڑ ہے۔

بھانویں جانڑے تے بھانویں نہ جانڑے
میڈا ڈھول جوانیاں مانڑے
میں تاں پانڑیں بھریندی آں جھک دا،
میڈا ڈھول مسافر نت دا،
بھانویں جانڑے تے بھانویں
میں تاں پانڑیں بھریندیاں ڈولیاں،
بھیڑے لوک مریندن بولیاں،
بھانویں جانڑے تے بھانویں

یا اے لوک گیت

میڈا چن مساتا اِویں نیئں کریندا
لوکاں دے آکھے وِرس نیئں ونجیندا
میڈا چن مساتا
میڈا چن مساتا
ٹھلی ٹھلی بیڑی وچ گھیبو دا ڈولا،
پہلے لیندیں یار بچھے ڈیندیں رولا،

میڈا چن مساتا
ٹھلی ٹھلی بیڑی پچھی سیڑھ مریندی
نک تیڈا پتلا اکھ تیر مریندی
میڈا چن مساتا

ہک بیا مشہور لوک گاونڑ ہے۔

واہ واہ وے سجنڑ تیڈی یاری
لا یو یاری تے توڑ نہ چاڑھی
واہ واہ وے سجنڑ تیڈی یاری
تھڈی کھڑی ہاں ہیں ٹنگ شریں دی۔
میڈے سجناں دی جھوک لڈیندی
نہ میں مردی تے ناں ہیں جیندی
لگا تیر جگر وچ کاری
واہ واہ وے سجنڑ تیڈی یاری
بیٹھی رو رو راہیں بھالاں
ڈینہہ رات ہینے سالاں
منیاں منتاں تے ڈیوے بالاں
مٹھا ڈھول ملیم ہک واری
واہ واہ وے سجنڑ تیڈی یاری

رات کوں چونکاں تے جیہڑے ویلے گبھرو رل باہندن یا چھوریں کیں آگے وچ کٹھیاں تھی ویندن تاں ڈولا ٹولیاں بنڑا کے ہک بئے کوں ڈوہڑیاں دا وارا ڈیندے ہن تے ہک عجیب جیہاں ماحول پیدا تھی ویندے۔ اِتھاں ڈوہڑاں ڈھولا، ماہیا تے بگڑ وی آ دھے ہن تے اناں دی تعداد ہزاراں وچ ہے۔
کنڑوک دے بنج دانڑے۔
میڈی دل تیڈے نالے تیڈی دل دیاں رب جانڑے۔

کالیاں شاں زُلفاں۔
رکھو چا امید چناں جیندی ہوساں تاں آ ملساں۔
کوئی گڈیاں دا ڈھول ماہیا۔
میڈی بدنامی دا پہلا مجرم توں ماہیا۔
کوئی پھل برسیناں دے۔
عرش ہلا ڈیندے ٹھڈڑے ساہ مسکیناں دے۔

ڈھولے تے ماہیے دے نال چھلّے وی عام گائے ویندن۔ اِناں وچ ٹپے دے ڈو مصرعیاں نال چھلّے دے ترے مصرعے ہوندن تے ماہیے وانگوں چھلّے دا پہلا مصرعہ وی صرف وزن تے بحر رلاونڑ واسطے ہوندا ہے۔ چھلّیاں وچ اکثر مزاح یا اوں زمانے دیاں بے جوڑ شادیاں دے گِلے یا اِنہاں دے خلاف احتجاج پاتا ویندے۔

چھلّا یار دے یارو
بے گناہ نہ مارو

چھلّا انساں بنساں
تیکوں تاں میں گِھنساں
بھانویں کوڑی پھنساں

چھلّا یار دے یارو
بے گناہ نہ مارو

چھلّا میں نہ ڈیندی
گھر نہ مریندی
سس طعنے ڈیندی

چھلّا یار دے یارو
بے گناہ نہ مارو
چھلّا یار دے یارو

ڈو غزلاں

نقوی احمد پوری

بھوری ہووئے، بھاویں ہووئے نیلی اکھ
ساکوں تاں بس بھاندی ہے شرمیلی اکھ

ساڈے پاسے بھال چا مست نشیلی اکھ
کیوں ڈیہدا ہائیں کوڑھی تے زہریلی اکھ

کہیں دی اکھ دے نال جڑاں اکھ رلدی ہے
لشکاں مار ڈکھیندی ہے چمکیلی اکھ

ساڈیاں خوشیاں ڈیکھ تے جو ہئی سڑ بجھ گئی
کیہجی ہئی او ویری تے دردیلی اکھ

درد اندھاری گھول تے، اکھ دے جھمکݨ وچ
کر گئی بُت دی سالھ کوں رنیلی رتیلی اکھ

نقوی جیٹھ تے ہاڑ دی لکھ دے بھانبھڑ وچ
برف بݨا گئی، ساکوں تاں برفیلی اکھ

ایں ساڑو دُھپ وچ، بدن جو سڑدا ہے، چھاواں منگدوں،

اُساں تاں اُکرس دے مارے ہوئے ہیں، ہواواں منگدوں

جے بے وفا ہائیں، تاں بے وفائی کوں سانبھ رکھ توں،

اُساں تاں ہر دم وفا کریندوں، وفاواں منگدوں،

توں رات بݨ تے، اساڈے سر تے تنڑیج ویندیں

ایں رات رُݨ وچ، اُساں تاں سجھ دا کنڑاواں منگدوں

اساکوں پیشی تے پیشی ڈیندا ہے ساڈا منصف،

اساں عدالت توں تھکی تے اَکتے، سزاواں منگدوں

اساڈیاں سوچاں دے وچ اجاں ڈکھ دے ویݨ نچدن،

ہے ساکوں خوشیاں دی لوڑ، خوشیاں دیاں لاواں منگدوں

اساڈے سر تے خزاں دا ہر دم نشاواں وسدے

اساں وی نقوی بہار ڈیکھوں، دعاواں منگدا ں،

غزل

ہیرا نند سوز

ہاں کل مکلا دنیا وچ ، ایں گالھ کوں سوچ کے ڈر ویندا ں
کوئی میڈی راہ بھلیندا نہیں ، جڈاں شام کوں تھک کے گھر ویندا ں

میڈے کھیسے جیبے خالی ہن ، میڈے ڈوہیں ہتھ سوالی ہن
میکوں ڈر نہیں چور اچکیں دا ، میں کھول کے گھر دا در ویندا ں

ہے جتنی گنتی ساہاں دی، اتنی ہے پنڈ گناہاں دی
جے کوئی میکوں چنگا آکھے ، میں نال شرم دے مر ویندا ں

میڈے اندر باہر اندھارا ہے ، میڈے دل تے خوف دا پہرہ ہے
میکوں رات تحفظ نہیں ڈیندی ، میں ڈینہہ کوں ڈیکھ کے ڈر ویندا ں

جیڑھا میں تے ترس کریندا نہیں ، جیڑھا خیر وی میکوں پیندا نہیں
میں وت وی نال دعائیں دے ، اوں شخص دی جھولی بھر ویندا ں

میڈا گھڑا وی بھاویں کچا ہے ، میڈا پیار تاں اکا سچا ہے
میں سوہنی وانگوں ٹھڈ تے ، ڈوجھے کنڈے تیں تر ویندا ں

کوئی گالھ جے میکوں نہیں بھاندی ، ہے جند تاں میڈی کرلاندی
توں سوز ڈسا ایں موقعے تے ، میں کئیں گالھوں چپ کر ویندا ں

غزل

مشتاق احمد تنویر

بے سہارا وی ناں ہم کوئی سہارا وی نہ ہا
تار ہا پانی بہوں نیڑے کنارا وی نہ ہا
بجلیاں ساڑ نہ ڈیون متاں ایں خوف توں میں
گھر امیداں دا اجاں توڑی اسارا وی نہ ہا
جانے کیوں لوگ تماشائی بنے بیٹھے ہن
توڑ تئیں سامنے کوئی ایہہ جیا نظارا وی نہ ہا
شہر کوں چھوڑ تے ونجن وی نہ ڈتا میکوں
شہر وچ میڈا رہون کینکوں گوارا وی نہ ہا
ایہہ جئے موڑ وی آئے میڈی حیاتی دے وچ
سوجھلا وی نہ نظردا ہا اندھارا وی نہ ہا
لکھاں تاراں دی بھری بزم وچ اے تنویر
گھن تے آواں ہا جو تیڈے کیسے او تارا وی نہ ہا

ڈوں نظماں

پل دی رات اے
پل دا ڈینہہ اے
سکھے تن تے
سک دا مینہ اے
دل اچ بھوئیں
سامݨے شینہہ اے
چھتی رات اے
کلہا ڈینہہ اے

بکھی رات اے
کالا ڈینہہ اے
سامݨے گھر دے
وسدا مینہہ اے
چار چدھاروں
ڈسدا شینہہ اے
کینجھی رات اے
کینجھا ڈینہہ اے

سلیم شہزاد

منت

جے توں نہ ملیں تاں
تند دیاں تندوں جوڑݨ سانگے
گنجو شاہ دی وستی ونج تے
پولے دم کراواں
جیکر مل پوویں تاں
بابے خان دے میلے اتے
گولر تلے بہہ تے
چم دے ڈیوے بالاں
تے ہک وار قبلہ عالم ونج تے
سیس نواواں
کہیں دے ہتھ نہ آواں

سُونہیں کھل

کُجھ گیتیاں کُجھ سُنٹیاں ہو یاں
کُجھ دھوڑیاں کُجھ پیٹھیاں ہو یاں
کُجھ جھوریاں کُجھ جُھنٹیاں ہو یاں
کُجھ بیٹھیاں کُجھ دُھنیاں ہو یاں
اَٹ چُنٹیاں کُجھ پُھٹاں ہو یاں
گالھیں سادیاں وُنٹیاں ہو یاں
پل وِچ سبھ اَٹ سُونہیاں تھیون
سُونہیں کھل دے اگوں ،

وچ اڈدی ہوئی ہک نظم

حسن عباسی

سر تے بلدے سجھ دی دھپ ہن
کیہ تئیں جسم سڑیسی
ڈکھن دی تتی ہوا دے جھولے کیہ تئیں ریت اڈیسن
ساڈے چہرے ٹباں دے وچ کیہ تئیں پورے رہسن
کیہ تئیں ساڈی اکھیاں دے سب خواب ادھورے رہسن
ککراں تے بیٹھی سی گھگھو
تساں ڈسو
بیج اساڈی خواہشاں دا ہن
کیڑھے ڈینہ ونج وہسی
ساڈے سکے ٹوبھاں اتے
بارش کڈن آسی۔

Saraiki

is the language of one fifth of the total (114 million) population of Pakistan. Its home, the Indus Valley, is situated in the central part of Pakistan. This regional language is, therefore, unique in the sense that it is spoken and understood in all the provinces of the country. So it rightly claims to serve as a bridge for mutual understanding and harmony in national affairs, tastes and interests

By promoting "Saraiki". Saraiki Adbi Majlis is, therefore, contributing with the aim of national glory, and we are proud of it.

New era of activity has set in with the advent of M.A. Saraiki course of studies at Islamia University, Bahawalpur (Sep.1989) and transmission of "Rut Rangilari", a Saraiki programme from Lahore T.V. Station (April 1990)

We are yet trailing 30 years behind other regional languages such as Sindhi, Punjabi, Pushto and Baluchi.

News Bulletin in Saraiki on T.V. Screen is the just demand coming from majority and reputed sources should very kindly be granted as a right.

حکومت پنجاب کنوں کالجیں تے لائبریریاں کیتے منظور تھئی ہوئی

کتابیں دی تندیر

کتاب دا ناں	قیمت فی جلد
لغات فریدی	۴۰۰ — ۰۰
سرائیکی اُردو ڈکشنری	۲۵ — ۰۰
سرائیکی اُردو بول چال	۳۰ — ۰۰
سرائیکی قواعد تے زباندانی	۴۵ — ۰۰
سرائیکی اور اسکی نثر	۵۰ — ۰۰
سرائیکی زبان تے ادب	۵۰ — ۰۰
سرائیکی شاعری دے اوزان تے قوافی	۲۰ — ۰۰
سرائیکی سمل	۱۵ — ۰۰
سرائیکی مطالعے دے سو سال	۵۰ — ۰۰
فردوس مٹھگالی	۵۰ — ۰۰
خواباں وِچ خیال	۲۰ — ۰۰
سیج پُھلاں دی سیج پُھلاندی	۲۰ — ۰۰
رستم تے سہراب	۱۵ — ۰۰
کتکالیاں	۱۵ — ۰۰

کتاب دا ناں	قیمت فی جلد
۱۵:- توبہ زاری	۳۰ — ۰۰
۱۶:- کوڑا خواب	۱۵ — ۰۰
۱۷:- سوہنے دا خلق	۳۰ — ۰۰
۱۸:- خیابانِ خرم	۴۰ — ۰۰
۱۹:- قصّہ تے پُر قصّہ	۳۰ — ۰۰
۲۰:- رسول کریم دے معجزے	۵۰ — ۰۰
۲۱:- دلبہار	۴۰ — ۰۰
۲۲:- بہاولپور دی تاریخ تے ثقافت	۵۰ — ۰۰
۲۳:- نازو ۔ ناول	۵۰ — ۰۰
۲۴:- تنواراں	۴۰ — ۰۰
۲۵:- سنبھ صباحیں	۵۰ — ۰۰
۲۶:- اجرک	۶۰ — ۰۰
۲۷:- ترکہ	۶۰ — ۰۰
۲۸:- سخن فرید دا	۵۰ — ۰۰
۲۹:- جھلار	۶۰ — ۰۰
۳۰:- سانجھ	۶۰ — ۰۰
۳۱:- سوچاں خشبو لفظ غلاب	۱۰۰ — ۰۰

ملن دا پتہ

جھوک سرائیکی ● سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور

زمیندار بھراواں کوں منت

پاکستانی کپاہ دا شمار دنیا دیاں
اعلیٰ قسماں دیاں کپاہواں وِچ تھیندے
مہربانی فرماتے اِینکوں سانگلی توں بغیر چنڑو۔